

**”Muistettu sen myötä lukemisen tärkeys”**  
**Lukemaan-hankkeen käytännön toteutus ja vaikutukset Hyvinkään**  
**päiväkotien kasvattajien näkökulmasta**



Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö  
Sosionomikoulutus, Hämeen ammattikorkeakoulu

kevät 2021

Laura Sumuvirta

---

Tekijä Laura Sumuvirta

Vuosi 2021

Työn nimi ”Muistettu sen myötä lukemisen tärkeys” Lukemaan-hankkeen käytännön toteutus ja vaikutukset Hyvinkään päiväkotien kasvattajien näkökulmasta.

Ohjaajat Mari Korhonen

---

## TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tilaajana oli Hyvinkään kaupunki ja tavoitteena oli selvittää Hyvinkään päiväkotien kasvattajien näkemyksiä Lukemaan-hankkeen käytännön toteutuksesta ja vaikutuksista. Lukemaan-hanke oli käynnissä Hyvinkään varhaiskasvatuksessa 1.1.2019–30.6.2020. Tarkoitus oli saada tietoa, onko Lukemaan-hanke tuonut kasvattajien näkemyksen mukaan päiväkotiyksiköihin uusia, varhaislukemista vahvistavia toimintatapoja. Lisäksi toive oli selvittää kasvattajien kokemuksia hankkeen käytännön toteutuksesta.

Tietoperustassa tarkasteltiin varhaiskasvatusta määritelmää ja sisältöjä eri näkökulmista. Lisäksi kerrottiin Lukemaan-hankkeen taustasta ja toteutuksesta. Tietoperustassa avattiin myös lukemisen merkitystä laajasti lapsen kehitykselle sekä käsiteltiin lukemista varhaiskasvatuksen kontekstissa. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin sähköisten kirjoitelmapyyntöjen avulla. Kirjoitelmapyyntöön vastasi kahdeksan kasvattajaa. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Tutkimuksen keskeisenä tuloksena oli, että Lukemaan-hanketta toteutettiin monin eri tavoin sen ollessa käynnissä. Tulosten mukaan hankkeen vaikutukset liittyivät kasvattajien asenteisiin lukemista kohtaan, lukemisen määrään sekä joihinkin uusiin käytäntöihin osana pedagogista toimintaa. Kasvattajien mielipiteet hankkeen käytännön toteutuksesta eivät juurikaan ilmenneet aineistosta.

Avainsanat Varhaiskasvatus, lukeminen, kirjallisuuskasvatus

Sivut 42 sivua ja liitteitä 2 sivua

---

Author	Laura Sumuvirta	Year 2021
Subject	The practical implementation and effects of Lukemaan project from the perspective of early educators in Hyvinkää.	
Supervisors	Mari Korhonen	

---

ABSTRACT

The thesis was commissioned by the city of Hyvinkää. The aim was to examine the practical implementation and effects of a project called *Lukemaan* ("Let's read!") based on the views of educators in day care centers in Hyvinkää. The project was implemented in Hyvinkää early childhood education services during January 1<sup>st</sup> 2019 - June 30<sup>th</sup> 2020.

The theoretical part examines the definition and content of early childhood education from different perspectives. It also describes the background and implementation of the *Lukemaan* project. The impacts of reading on children's overall development and reading in the context of early childhood education are also discussed. The thesis was executed as a qualitative study and the research material was collected by a narrative inquiry. Responses were received from eight educators. The research material was analyzed by thematizing.

The results of the thesis show that *Lukemaan* project was implemented in many ways. The effects of the project depended on the quantity of reading, the educators' attitudes towards reading and some new pedagogical activities. The data did not reveal the educators' opinions about the practical implementation of *Lukemaan* project.

Keywords early childhood education, reading, literary education

Pages 42 pages and appendices 2 pages

## Sisällys

1	Johdanto .....	1
2	Lukemaan-hanke: tausta ja tavoite .....	2
3	Varhaiskasvatus .....	3
3.1	Varhaiskasvatuksen tehtävä .....	4
3.2	Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan perusta .....	5
3.3	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt .....	7
3.4	Lasten ja huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa .....	9
4	Varhaislukemisen merkitys lapsen kehitykselle .....	10
4.1	Lukeminen kielellisen kehityksen tukena .....	11
4.2	Lukeminen psyykkisen kehityksen tukena .....	12
4.3	Lukemalla kohti lukutaitoa .....	13
4.4	Lukuinto syttyy varhaislapsuudessa .....	15
5	Lukeminen varhaiskasvatuksessa .....	15
6	Aiemmat tutkimukset .....	18
7	Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus .....	18
7.1	Tutkimuksen tavoitteet .....	19
7.2	Laadullinen tutkimus ja aineiston hankinta kirjoitelmapyyntöin .....	20
7.3	Aineiston analyysi teemoitellen .....	22
7.4	Luotettavuus ja eettisyys .....	24
8	Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset .....	26
8.1	Vastaajien taustatiedot .....	27
8.2	Asenteet lukemista kohtaan .....	27
8.3	Lukemisen määrä .....	29
8.4	Lukemisen hyödyntäminen monipuolisesti pedagogisessa toiminnassa .....	30
8.5	Vanhempien ja lasten osallisuus .....	33
9	Pohdinta .....	36
	Lähteet .....	39

## Kuvat, taulukot ja kaavat

Taulukko 1. Teemojen muodostaminen aineistosta esille nousseiden ilmaisujen avulla 23

## **Liitteet**

Liite 1	Saatekirje
Liite 2	Kirjoitelmapyyntö

## 1 Johdanto

Lapselle lukemisen hyödyt ovat kiistattomat. Lukeminen kehittää lapsen kielellisten taitojen lisäksi mielikuvitusta ja tunteiden käsittelyä sekä tukee myöhempää koulumenestystä (Hakulinen & Mäkinen, n.d.). Kirjojen ja lukemisen pitäisikin olla olennainen osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Lukeminen kehittää lapsen moninaisia kognitiivisia taitoja, mutta yhtä tärkeää on lukemiskokemuksen merkityksellisyys. On ensiarvoisen tärkeää, että pieni lapsi saa kokea lukemisen elämyksellisenä matkakokemuksena, joka jaetaan yhdessä muiden kanssa keskustellen, leikkien ja muistellen. (Korkeamäki, 2011, s. 46)

Läheskään kaikissa kodeissa lapsille ei lueta riittävästi. Varhaiskasvatuksen tehtävä on mahdollistaa erilaisista taustoista tulevien lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia oppimiseen, joten siksi lukeminen varhaiskasvatuksessa on todella tärkeää. (Silvennoinen, n.d.) Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksessa on ollut käynnissä Lukemaan-hanke 1.1.2019–30.6.2020. Lukemaan-hanke onkin pyrkinyt yhdenvertaisten kasvun ja oppimisen edellytysten lisäämiseen. Sen tavoitteita olivat varhaislukemisen vahvistaminen sekä lukemisen hyödyntäminen laajasti toimintaympäristöissä. (Kunteko, 2019).

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Hyvinkään päiväkotien kasvattajien näkemyksiä Lukemaan-hankkeen käytännön toteutuksesta ja vaikutuksista. Toive opinnäytetyön aiheesta tuli suoraan Hyvinkään kaupungilta tiedustellessa tarvetta opinnäytetyölle. Lukemaan-hanke oli juuri päättynyt, joten tuntui luonnolliselta lähteä tutkimaan sitä aiheen ollessa lähellä sydäntä.

Tutkimuksen tueksi kootussa teoriapohjassa esitellään Lukemaan-hankkeen taustaa ja toteutusta tarkemmin. Tutkimus sijoittuu varhaiskasvatusympäristöön, joten varhaiskasvatuksen määritelmää ja sisältöjä on avattu. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja pedagogisesti painottunutta toimintaa, joten on tarpeen ymmärtää, miksi lapsille lukeminen on tärkeää. Opinnäytetyössä on kartoitettu lukemisen hyötyjä sekä lapsen kielelliselle, että psyykkiselle kehitykselle. Lisäksi on käsitelty varhaislukemisen merkitystä lapsen lukutaidolle ja lukuinnolle. Lukemista on kuvattu varhaiskasvatuksen kontekstissa sekä esitelty aiempia, opinnäytetyön aiheeseen liittyviä tutkimuksia.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Pää tavoitteena oli saada tietoa siitä, onko Lukemaan-hanke kasvattajien näkemysten mukaan tuonut päiväkotiyksiköihin uusia, varhaislukemista vahvistavia toimintatapoja. Toinen tavoite oli selvittää kasvattajien näkemyksiä hankkeen käytännön toteutuksesta. Lisäksi toiveena oli, että tutkimus antaisi myös yleistettäviä vinkkejä lukemiskulttuurin vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa.

## **2 Lukemaan-hanke: tausta ja tavoite**

Lukemaan-hanke on ollut käynnissä Hyvinkään varhaiskasvatuksessa 1.1.2019–30.6.2020 ja sen tarkoituksena on ollut edistää yhdenvertaisia kasvun ja oppimisen edellytyksiä. Hankkeen taustalla vaikutti ”Kehittävä palaute varhaiskasvatuksessa” -hanke, jonka tuloksena oli, että Hyvinkään varhaiskasvatuksessa luetaan vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Tätä tulosta korjatakseen Hyvinkään kaupunki haki valtion erityisavustusta koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. Opetushallitus myönsi rahoituksen hankkeelle. (Kunteko, 2019)

Lukemaan-hanke kohdennettiin kaikille varhaiskasvatusikäisille kaikissa varhaiskasvatuksen palvelumuodoissa. Tämä opinnäytetyön keskittyi päiväkoteihin, vaikka niiden lisäksi hanke ulottui myös perhepäivähoitoon ja avoimeen varhaiskasvatukseen. Lisäksi hanke teki yhteistyötä kirjaston kanssa tableteille asennettavan Lukulumo-ohjelman myötä, jolloin hankkeen kattavuus ulottui myös varhaiskasvatuksen ulkopuolella oleviin lapsiin. (Kunteko, 2019)

Lukemaan-hankkeen tarkoitus oli mahdollistaa yhdenvertaisen kasvun ja oppimisen edellytyksiä. Tavoitteena ovat olleet varhaislukemisen vahvistaminen sekä lukemisen hyödyntäminen laajasti toimintaympäristössä. Hankkeen parissa työskenteli hankekoordinaattori, joka vastasi hankkeen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista sekä raportoinnista. Koordinaattori piti kasvattajille koulutuksia, joiden tärkein tavoite oli tuoda varhaislukemisen tärkeyttä näkyväksi ja herätellä kasvattajia pohtimaan yhdessä ryhmänsä lukemista ja sen kehittämistä. (Kunteko, 2019) Hankekoordinaattorin kertoi sähköpostiviestissä 7.12.2020, että erittäin merkityksellistä hankkeen toteutuksessa oli jalkautuminen päiväkoteihin ja ryhmiin. Hän työskenteli kasvattajien rinnalla ja jokaiselle

ryhmälle muodostui omanlainen tuki ryhmän mielenkiinnonkohteet, vahvuudet ja tarpeet huomioon ottaen. Tuki oli rinnalla työskentelyä, yhdessä suunnittelua ja ideoimista ryhmän tavoitteiden mukaisesti.

Hyvinkään varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön Lukulumo-palvelu. Äänikirjapalvelun tarkoituksena oli tukea lukemisen lisäämistä sekä antaa maahanmuuttajataustaisille lapsille mahdollisuuksia kuunnella pohjoismaisia lastenkirjoja omalla äidinkielellään. Lukulumo-palvelu asennettiin myös Hyvinkään kirjastojen tabletteihin ja hankekoordinaattori kiersi kohtaamispaikoissa esitellen palvelua huoltajille. (Kunteko, 2019) Lukulumo on varhaiskasvatukseen suunnattu sovellus. Lukulumo yhdistää kuvakirjoihin äänen ja sen avulla voidaan katsella, kuunnella ja lukea kirjoja useilla kymmenillä kielillä. (ILT oppiminen, n.d.)

Lukemaan-hankeen blogi löytyy Hyvinkään kaupungin verkkosivuilta. Hanke on tehnyt yhteistyötä S2-opettajan, yhteisöllisen puheterapeutin sekä muiden hankkeiden kanssa. Lukemaan-hankkeen tiimoilta jokaiselle päiväkodille ja ryhmälle laadittiin oma suunnitelma varhaislukemisen vahvistamiseksi. (Kunteko, 2019) Lukemaan-hankkeen myötä syntyi lukuhaaste, jonka tavoitteena oli innostaa perheitä yhteisiin lukuhetkiin lapsen kanssa. Perheille jaettiin lukupassi, johon oli tarkoitus kerätä vähintään viisi yhdessä luettua kirjaa. (Forsell, 2021)

### **3 Varhaiskasvatus**

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista, tavoitteellista ja pedagogisesti painottunutta kasvatusta, opetusta sekä hoitoa. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 1, § 2) Lukemaan-hanketta on toteutettu Hyvinkäällä kaikissa varhaiskasvatuksen palvelumuodoissa. Tämä tutkimus kuitenkin keskittyy hankkeen toteuttamiseen päiväkodeissa, joten muut varhaiskasvatuksen toimintamuodot on jätetty huomiotta.

Luvussa avataan varhaiskasvatuksen määritelmää sekä sisältöjä. On tarpeen avata varhaiskasvatuksen toiminnan pohjalla vaikuttavaa pedagogiikkaa, sillä sen varaan rakentuu kaikki toiminta varhaiskasvatuksessa. Lukemaan-hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut lukemisen hyödyntäminen monipuolisesti toimintaympäristöissä, joten on kerrottu, mitä



varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt ovat. Opinnäytetyössä käytetään termin toimintaympäristö sijaan termiä oppimisympäristö, sillä se on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissakin käytetty termi. Lopussa on esitelty, mitä tarkoittaa lasten ja vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa. Osallisuus teemana tuli esiin tutkimuksen tuloksissa, joten se on tarpeen avata.

### **3.1 Varhaiskasvatuksen tehtävä**

Varhaiskasvatuksella on monia tehtäviä. Sen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, oppimisen edellytyksiä sekä tarjota monipuolista pedagogista toimintaa. Kaikilla lapsilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatustoiminnan tulee edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Varhaiskasvatukseen tulee tukea lapsen vuorovaikutusta ja tarjota mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välille. Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajan kanssa, ja sen tavoitteena on tukea lapsen huoltajaa tämän kasvatustyössä. (Varhaiskasvatustilasto 540/2018, § 3)

Varhaiskasvatusta järjestettäessä on ensisijaisena oltava lapsen etu. Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta kaikille sitä tarvitseville paikallisten tarpeiden mukaisesti. Lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta äidinkieltensä mukaisesti suomeksi, ruotsiksi tai saameksi. Varhaiskasvatus toimii yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä esimerkiksi liikunnasta, kulttuurista tai opetuksesta vastaavien tahojen kanssa. (Varhaiskasvatustilasto 540/2018, § 4, § 5, § 7, § 8)

Varhaiskasvatus on ollut maailmanlaajuisen huomion kohteena, ja siihen panostaminen voidaan nähdä tehokkaana investointina. Lapsen kehitys on varhaisvuosien aikana hyvin intensiivistä, joten tätä kehitystä voidaan varhaiskasvatuksessakin tukea sekä puuttua mahdollisiin kehityksen pulmiin. Varhaiskasvatus voidaankin nähdä elinikäisen oppimisen ensimmäisenä portaana. (Karila ym., 2017, s. 11)

Laadukkaalla varhaiskasvatuksella voidaan katsoa olevan lapselle paljon positiivisia vaikutuksia. Tärkeää on kuitenkin kiinnittää huomiota nimenomaan varhaiskasvatuksen

laatuun, sillä huonolaatuisella varhaiskasvatuksella saattaa olla jopa negatiivinen vaikutus lapsen kehitykselle. Sen sijaan laadukkaan varhaiskasvatuksen voidaan nähdä olevan hyötyä erityisesti niille lapsille, jotka tulevat heikommista oloista, mutta sen on osoitettu hyödyttävän myös muita lapsia. (Karila ym., 2017, ss. 12–13)

Laadukas varhaiskasvatus voi ehkäistä syrjäytymistä, mahdollistaa monipuoliset vertaissuhteet sekä toteuttavaa koulutuksellista tasa-arvoa. (Karila ym., 2017, ss. 12–13) Karila ym. (2017, ss. 12–13) tuovat esille Mellhuisin ja muiden (2015) tutkimuksen, jossa selvisi, että lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen alle 3-vuotiaana, sillä on positiivisia yhteyksiä lapsen kognitiiviseen ja kielenkehitykseen sekä akateemiseen suoriutumiseen. Lisäksi Sammonsin, Sylvan, Melhuishin, Sirajin, Taggartin sekä Tothin (2013) tutkimuksen perusteella varhaiskasvatuksella on positiivisia yhteyksiä muun muassa lapsen sosiaalisiin taitoihin ja sosiaalis-emotionaaliseen kehitykseen.

Laadukas varhaiskasvatus voi parhaimmillaan tukea lapsen oppimista ja hyvinvointia yhteistyössä vanhempien kanssa. Suomessa varhaiskasvatukseen osallistumisen aste on kuitenkin selkeästi alhaisempi kuin muissa EU:n jäsenmaissa tai Pohjoismaissa. Esimerkiksi vuonna 2014 3–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatukseen osallistumisaste oli muissa Pohjoismaissa 95 % luokkaa, kun taas Suomessa 73,8 %. (Karila ym., 2017, s. 14) Osallistumisaste on kuitenkin nousussa ja vuonna 2017 3–5-vuotiailla se oli 79 % (Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto, 2019).

### **3.2 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan perusta**

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustalain perusteella annettu valtakunnallisesti varhaiskasvatusta velvoittava määräys. Se ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista sekä paikallisten ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestämistä ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen järjestämistä. (Opetushallitus, 2018, ss. 7-8)

Jokaiselle lapselle luodaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, jonka laatimisesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan tavoitteet

pedagogiselle toiminnalle ja nämä tavoitteet otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Suunnitelman toteuttamiseen osallistuvat lapsen kehityksestä ja opetuksesta vastaavat henkilöt yhdessä lapsen huoltajan kanssa. Lapsen näkemys tulee ottaa huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa ja sitä arvioidaan vähintään kerran vuodessa, tarvittaessa useammin. (Opetushallitus, 2018, ss. 6-7)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen keskeisestä sisällöstä ja tavoitteista, huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden taustalla olevia arvoja ovat muun muassa lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin ja huolenpitoon, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen ja lapsen oikeus tasa-arvoiseen kohteluun. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan lapsuuden ja leikin itseisarvo, suhtaudutaan kunnioittavasti erilaisiin perheisiin ja ohjataan lasta kohti terveellisiä ja kestäviä elämäntapoja. (Opetushallitus, 2018, ss. 8, 20–22)

Varhaiskasvatuksessa oppimiskäsitys perustuu ajatukseen, että lapsi on aktiivinen toimija, joka oppii vuorovaikutuksessa muiden ihmisten sekä ympäristön kanssa. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena prosessina, jota tapahtuu kaikkialla ja kaikissa tilanteissa. Oppimisessa yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Lapsi oppii kokonaisvaltaisesti leikkien, liikkuen, tutkien sekä ilmaisten itseään erilaisin taiteellisin keinoin. (Opetushallitus, 2018, ss. 21–22)

Jotta lapsiryhmän pedagogiikka toteutuu laadukkaasti, täytyy sitä suunnitella ja arvioida jatkuvasti. Kasvattajalla tulee olla teoretietoa yleisesti lasten oppimisesta ja kehityksestä sekä oppimisen alueista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteista. Toimintaa suunniteltaessa näihin yhdistetään kunkin lapsen yksilöllistä oppimista ja kehitystä koskeva tieto. Näin ryhmän pedagogiikka alkaa muotoutua. Pedagogiikan suunnittelu varhaiskasvatuksessa on jatkuva prosessi. Kasvattajien tulee arvioida ryhmän toimintaa ja tärkeää on ottaa myös lapset osaksi arviointiprosessia. Toiminnan arviointi muun muassa tukee lasten oppimista ja kehitystä, auttaa lasten tuen tarpeiden tunnistamisessa sekä mahdollistaa lapsista lähtevän varhaiskasvatuksen suunnittelun. (Heikka ym., 2017, ss. 59–64)

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista lasten oppimisen, hyvinvoinnin ja laaja-alaisen osaamisen edistämistä. Pedagogisen toiminnan perustan luovat varhaiskasvatuksen arvot sekä oppimiskäsitys. Pedagogisen toiminnan pohjalla vaikuttavat varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri, oppimisympäristöt, yhteistyö sekä työtavat. Toiminnan suunnitteluun vaikuttavat lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet. Nämä yhdistyvät oppimisen alueisiin luoden monipuolisen pedagogisen kokonaisuuden. Oppimisen alueet ovat: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Monipuolisella pedagogisella toiminnalla kehitetään lasten laaja-alaista osaamista. Osa laadukasta varhaiskasvatusta on myös pedagoginen dokumentointi sekä toiminnan arviointi ja kehittäminen. Varhaiskasvatuksessa kaiken toiminnan keskiössä ovat lapset ja heidän hyvinvointinsa. (Opetushallitus, 2018 ss. 36–37)

### **3.3 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt**

Varhaiskasvatuslain (540/2018, § 10) mukaan varhaiskasvatusympäristön tulee olla turvallinen sekä lapsen kehitystä ja oppimista edistävä. Sen tulee ottaa huomioon lapsen ikä, kehitys sekä muut seikat. Lasta tulee suojata väkivallalta sekä kiusaamiselta. Tiloissa ja välineissä tulee huomioida terveellisyys, turvallisuus, asianmukaisuus sekä esteettömyys.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksen oppimisympäristöillä tarkoitettavan ”tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta”. Oppimisympäristöjä suunnitellaan yhdessä lasten kanssa niin, että ne tukevat oppimista ja monipuolista tekemistä ottaen huomioon varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet. (Opetushallitus, 2018, ss. 32–33)

Raittila & Siippainen (2018, ss. 284–289) käyttävät oppimisympäristön tilalla termiä pedagoginen toimintaympäristö, jonka ymmärretään syntyvän prosessuaalisesti arjen käytännöissä kaikkien toiminnassa mukana olevien osallistuessa ympäristön muovaamiseen. Toimintaympäristöllä ei tarkoiteta pelkästään fyysistä ympäristöä, mutta fyysiset elementit

luovat puitteet toiminnalle. Varhaiskasvatusympäristö ei ole pysyvä, vaan se muuntuu ja rakentuu tilannekohtaisesti aikuisten ja lasten vuorovaikutuksessa.

Varhaiskasvatusympäristön on oltava turvallinen niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. Tilojen ja välineiden suunnittelussa ja hankinnassa tulee ottaa huomioon varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet, toiminnan sisältö sekä lasten ikä ja kehitystaso. Varhaiskasvatusympäristö kattaa fyysisen oppimisympäristön lisäksi psyykkisen sekä sosiaalisen ympäristön. (Heinonen ym., 2016, s. 123)

Fyysisellä oppimisympäristöllä tarkoitetaan kaikkia tiloja ja paikkoja kalusteineen, välineineen ja esineineen sisällä sekä ulkona. Fyysisen ympäristön tulisi innostaa lapsia leikkimään, liikkumaan ja tutkimaan. Luonto, leikkipuistot, pihat ja erilaiset rakennetut ympäristöt tarjoavat lapsille monipuolisia leikki- ja tutkimismahdollisuuksia. (Helenius & Lummelahti, 2018, ss. 132–133)

Sosiaalinen oppimisympäristö kattaa lapsen elämän sosiaalisen verkoston, josta keskeisimpiä sosiaalisia prosesseja ovat kodin lisäksi hoitopaikassa muodostuva vuorovaikutus aikuisten sekä toisten lasten kanssa. Sosiaalisen oppimisympäristön tärkeä tavoite on kodin ja lapsen hoitopaikan välinen toimiva yhteistyö. Lapsiryhmää ohjaavan aikuisen tehtävä on huolehtia turvallisuudesta olemalla jokaisen lapsen tukena ja huolehtimalla, että yhdessä sovitut säännöt ja rajat toteutuvat. (Helenius & Lummelahti, 2018, ss. 135–136)

Psyykkisen oppimisympäristön voidaan nähdä sisältävän psyykkisen, emotionaalisen ja kognitiivisen ympäristön. Lapsen tulisi kokea mielihyvää, tasa-arvoa, kunnioitusta ja viihtyvyyttä ja hänellä tulisi olla hyvät oppimisen ja kehityksen mahdollisuudet. Kiusaamisen ja syrjäytymisen estäminen on osa hyvää psyykkistä oppimisympäristöä. Emotionaalisen oppimisympäristön tulisi olla rohkaiseva, turvallinen, ymmärtävä ja kiireetön. Tunteita ilmaistaan ja niistä keskustellaan yhteisesti. Hyvä kognitiivinen oppimisympäristö tukee lapsen oppimisprosesseja ja tiedon hankintaa sekä käsittelyä. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 134)

### 3.4 Lasten ja huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lapsen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja tuetaan ja lasta kannustetaan oma-aloitteisuuteen. Jokaisen lapsen tulisi päästä suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Lapsen lämmin kohtaaminen ja aito kuunteleminen vahvistavat osallisuuden tunnetta. (Opetushallitus, 2018, ss. 26–27, 30)

Lapsen asema varhaiskasvatuksessa on muuttunut. Lapsi halutaan nähdä yhä enemmän aktiivisena ja aloitteellisena toimijana, jolla on oikeus vaikuttaa itseään koskevissa asioissa. Osallisuus ei ole vain lasten yksittäisten mielihalujen kuulemistä ja toteuttamista, vaan se voidaan nähdä yhteisöllisenä ilmiönä. Jokaisella tulee olla oikeus ilmaista näkemyksensä esillä olevasta asiasta ja tavoitteena on löytää yhteisiä, kaikille sopivia ratkaisuja. Tarvittaessa apuna voidaan käyttää esimerkiksi äänestystä. Kasvattajat voivat esittää omia tavoitteita ja ehtoja yhteiselle toiminnalle, mutta samalla jättää tilaa lasten ideoilla ja suunnitelmille. Päiväkodin arki tarjoaa monia spontaaneja ja järjestettyjä tilaisuuksia lasten osallisuudelle. (Turja, 2017, ss. 41–47)

Lasten osallisuutta päiväkodissa voidaan lisätä tarkastelemalla kriittisesti vallitsevaa toimintakulttuuria ja muuttamalla sitä niin, että lasten osallisuus on sisäänrakennettua. Osallisuuden tulisi ulottua kaikille toiminnan alueille. Lasten osallisuuden kokemukset ovat sitä suurempia, mitä enemmän he saavat olla mukana toiminnan eri vaiheissa, kuten ideoinnissa ja suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. (Heikka ym., 2018, ss. 35–36) Heikka ym. (2018, s. 36) esittelevät Turjan & Vuorisalon (2017) tutkimuksen, jossa selvisi, että lasten osallisuus toteutuu vahvimmin leikeissä, mutta heikoimmin niissä toiminnoissa, joita ohjaavat rutinoituneet toimintatavat, esimerkiksi perustoimintoihin liittyvät tilanteet.

Yksi menetelmä lasten osallisuuden vahvistamiseksi on sadutus. Sadutus on tiivistetysti sitä, että aikuinen pyytää lasta kertomaan juuri sellaisen tarinan, kuin haluaa, ja aikuinen kirjaa sen ylös juuri niin kuin lapsi kertoo. Lopuksi tarina luetaan ja lapsi saa korjata sitä halutessaan. Saduttaja ei anna aihetta tai tee lisäkysymyksiä, vaan hän kuuntelee ja kirjaa ylös sana sanalta kuulemansa. Sadutusmenetelmä on yksinkertainen tapa sukeltaa lapsen

maailmaan ja saada lapsen ajatukset ja ääni esille. Sadutuksen avulla aikuinen kuuntelee lasta aidosti. (Karlsson, 2014, ss. 24, 226–227)

Varhaiskasvatuksessa huoltajilla tulee olla mahdollisuus toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten kanssa (Opetushallitus, 2018, s. 34). Lamminen (2018) tuo esille erilaisia tapoja huomioida ja kehittää huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Vanhempien osallisuus voi olla esimerkiksi vanhempien ideoiden ja aloitteiden kysymystä, asioista tiedottamista sekä varhaiskasvatuksen arjen näkyväksi tekemistä. Vanhemmille ja perheille voidaan järjestää yhteisiä tapahtumia. Lisäksi vanhemmille voidaan antaa mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin.

#### **4 Varhaislukemisen merkitys lapsen kehitykselle**

”Lapsille lukemiseen käytetty aika on investointi, joka kantaa pitkälle tulevaisuuteen” (Korkeamäki, 2011, s. 48). Lukemaan-hanke on tähdännyt lukemisen lisäämiseen ja monipuolistamiseen varhaiskasvatuksessa. Koska opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa hankkeen käytännön toteutuksesta, on tarpeen ymmärtää, miksi varhaiskasvatusikäisille lapsille lukeminen on tärkeää. Tässä luvussa käsitellään nimenomaan lukemisen merkitystä alle kouluikäisen lapsen kehitykselle, vaikka monet näistä hyödyistä koskettavat myös sitä vanhempia lapsia ja aikuisiakin. Luvussa puhutaan yleisesti lukemisen merkityksestä lapselle. Varhaiskasvatuksen aspekti on jätetty tietoisesti pois, sillä lukemista varhaiskasvatuksessa käsitellään erikseen seuraavassa luvussa 5.

Varhainen vuorovaikutus on lapsen kielen- ja puheenkehityksen perusta. Lukeminen tukee tätä kehitystä erityisesti vauva- ja leikki-iässä. Lukeminen kehittää lapsen mielikuvitusta ja sanavarastoa. Kun lapselle luetaan ääneen, hänen sanavarastonsa kehittyy moninkertaiseksi niihin lapsiin nähden, joille ei ole luettu. Lapselle lukeminen vahvistaa myös myöhempiä oppimisen taitoja ja lisää keskustelutaitoja. Lapsi, jolle luetaan, lukee myös itse aikuisena. Lukeminen on läsnäoloa, läheisyyttä, yhdessä tekemistä ja uusien taitojen opettelua. (Hakulinen & Mäkinen, n.d.)

Kuten todettu, lukemisella on paljon monipuolisia vaikutuksia lapsen kehitykseen. Tässä luvussa esitellään lukemisen merkitystä lapsen kielelliselle sekä psyykkiselle kehitykselle sosiaalinen ja emotionaalinen taso huomioon ottaen. Vaikka kielelliseen kehitykseen vaikuttavat monet asiat, on lukemisella suuri merkitys lapsen kielellisen kehityksen tukijana. Varhaisen lukemisen yhteyttä lukutaidon kehittymiseen käsitellään myös. Lukutaito liittyy olennaisesti kielelliseen kehitykseen, mutta se nostetaan esille erikseen. Pohja lukutaidolle luodaan jo varhaislapsuudessa ja se vaikuttaa lapsen myöhempään oppimiseen ja koulumenestykseen. Lisäksi lyhyesti kerrotaan varhaisen lukemisen vaikutuksista lapsen lukuinnolle, sillä pohja lukuharrastukselle luodaan lapsuudessa.

#### **4.1 Lukeminen kielellisen kehityksen tukena**

Kieli on yhteydessä lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja se kehittyy koko ajan. Kielenkehitys on yhteydessä puheen kehitykseen. Kielenkäyttö on muun muassa ajattelemista, tunteiden ilmaisua, vuorovaikutusta, toiminnan ilmaisemista sekä tiedon hankkimista ja sen varastoitusta. (Nurmilaakso, 2011, s. 31)

Lapselle lukeminen olisi hyvä aloittaa ennen toista ikävuotta. Vauva oppii jo yhdeksän kuukauden ikäisenä yhdistämään kuvan ja siinä esitettyjen asioiden yhteyden. Ensimmäiset katselukirjat opettavat käsitteitä ja tuttuja esineitä ja arjen askareita. Uusimmat kuvakirjat painottavat myös tunnekasvatusta. Pieni lapsi tutustuu kuvakirjoihin kokonaisvaltaisesti leikkien, kosketellen, maistellen ja pajaten. Kirjat ja lukeminen tulevat lapselle tutuiksi, kun niihin tutustutaan yhdessä aikuisen kanssa. (Heikkilä-Halttunen, 2015, ss. 29–31)

Lukeminen kartuttaa lapsen sanavarastoa, vaikka hän ei vielä itse tuottaisikaan sanoja. Käytetty kieli kuitenkin tallentuu lapsen aivoihin ja muodostuu myöhemmin osaksi käytettyä kieltä. Kolmevuotiaalla lapsella voi olla aktiivisessa käytössä jo noin tuhat sanaa, mutta passiivinen sanavarasto voi olla jopa kymmenkertainen. Kuvakirjoissa käytetään usein rikasta kieltä, joka tukee lapsen sanavarastoa ja puheen kehitystä. Kielenkehityksen lisäksi lukeminen yhdessä aikuisen kanssa edistää tiedon käsittelyyn ja oivaltamiseen liittyviä taitoja. (Heikkilä-Halttunen, ss. 23, 36–39)



Lapsen keskustelu- ja kerrontataitojen varhaisessa tukemisessa merkittävää on perheiden monipuolisen keskustelukulttuurin lisäksi kodin lukuympäristö. Kirjojen lukeminen on yksi parhaista keinoista tukea lapsen kielen käyttötaitoja. Loukusa ym. (2020, s. 54–55) tuovat esiin Suvannon (2011) ajatuksen, jonka mukaan kerrontaan aktivoiva kirjan lukeminen luo hyvän pohjan lapsen kielelliselle osaamiselle. Mäkisen ym. (2017) mukaan taas lasta voidaan houkutella osallistumaan tarinan kertomiseen esimerkiksi niin, että lapsi saa omin sanoin kertoa osan kirjan tapahtumista. Yhdessä voidaan muistella kirjan tapahtumia ja heijastaa niitä lapsen omaan elämänpiiriin. (Loukusa ym., 2020, ss. 154–155).

Kirjoitettu kieli eroaa puhekielestä, joten lasten olisi hyvä tutustua siihen. Näin lapsen ymmärtävä lukeminen kehittyy passiivisesti. Lapselle tulisi laadukkaana lastenkirjallisuuden lisäksi lukea paljon erilaisia tekstejä. Näin lapsi oppii erilaisia kielen käyttötapoja ja tulee tietoiseksi siitä, että eri tilanteissa käytetään erilaista kieltä. (Nurmilaakso, 2011, ss. 35–36) Kirjoitettu kieli sisältää rikkaampaa sanastoa ja harvinaisempia lauserakenteita kuin puhuttu kieli. Ääneen lukeminen yhdistettynä keskusteluun luetusta kehittää lapsen sanastoa, kirjoitetun kielen ymmärtämistä sekä keskittymiskykyä. (Lerikkanen, 2020, s. 191)

Kirjojen lukeminen on lapselle esteettinen kokemus (Heikkilä-Halttunen, 2015, s. 63). Kuvat auttavat lasta kielen ja tilanteiden ymmärtämisessä ja tunteiden tulkinnessa. Tekstin ohella ne ruokkivat lapsen mielikuvitusta, auttavat fiktiivisen kerronnan harjoittelussa sekä asioiden välisten syy-seuraussuhteiden kuvailussa. Kuvan lukemista kutsutaan visuaaliseksi lukutaidoksi. (Suvanto & Ukkola, 2020, s. 276)

## **4.2 Lukeminen psyykkisen kehityksen tukena**

”Kirjasta voi saada elinikäisen ystävän, joka viihdyttää, lohduttaa tai antaa vastauksen mieltä vaivaaviin kysymyksiin” (Suvanto & Ukkola, 2020, s. 271). Vaikka kirjallisuudella ja lukemisella on tärkeä merkitys lapsen kielelliselle kehitykselle ja lukutaidolle, vähintään yhtä merkittävä vaikutus niillä on psyykkiseen kehitykseen ja sosioemotionaalisiin taitoihin.

Fiktiivinen kirjallisuus auttaa lasta oman persoonansa muodostamisessa. Tarinoiden avulla voidaan tutustua erilaisiin kokemuksiin ja tapoihin toimia. Ne voivat tarjota samaistumis pintaa omiin kokemuksiin, ajatuksiin ja tunteisiin sekä tarjota ratkaisuja

ongelmiin. Tarinat kasvattavat ymmärrystä muun muassa ihmissuhteista, suhtautumisesta eri asioihin ja ilmiöihin sekä etiikan ja moraalien kysymyksistä. (Aerila & Kauppinen, 2019, ss. 21–22) Saduissa on usein vastakkain hyvä ja paha, joten lapset oppivat niistä oikeudenmukaisuutta ja ratkaisumalleja ongelmiin (Suvanto & Ukkola, 2020, s. 277).

Lapsen sosioemotionaalinen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa, ja kehityksen keskiössä on yksilön ja ympäristön välinen suhde. Tätä kehitystä voidaan tukea lukemisen avulla. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi käydä läpi kirjan ihmissuhteita ja erilaisia tilanteita sekä niiden synnyttämiä tunteita. Yhdessä voidaan pohtia, miten kirjan ristiriitaisissa tilanteissa voisi toimia ja nimetä hahmojen tunteita. (Dindar ym., 2020, ss. 238, 243–244) Monissa kirjoissa tuodaan esille ystävyys, pelisääntöjä, lojaalisuutta, rehellisyyttä ja ahneutta. Kirjojen avulla aiheita voidaan käsitellä hienovaraisesti ja samaistuttavasti. (Heikkilä-Halttunen, 2015, s. 61)

Aerila & Kauppinen (2019, s. 24) tuovat esiin, että lukeminen kehittää lapsen tunnetaitoja. Tarinat auttavat lasta sanoittamaan tunteita ja ajatuksia. Lapsi voi kirjoista löytää tarttumapintaa sellaisille tunteille ja ajatuksille, joille on vaikeaa löytää sanoja. Heikkilä-Halttusen (2015, s. 49) mukaan kirjat opettavat lapsille empatiaa, kykyä ottaa toiset huomioon. Varhaislapsuuden lukuharrastus lisää lapsen sanavalmiutta ja kykyä tulla toimeen muiden kanssa. Aerila & Kauppinen (2019, s. 24) jatkavat, että kirjojen avulla voidaan turvallisesti käsitellä myös pelkoja. Tarinoiden avulla lapsi voi ymmärtää, että pelottavistakin tilanteista voi selvitä.

Kirjalla voi olla myös terapeuttinen tarkoitus. Osa lastenkirjoista on tehty varta vasten arjen kriisejä tai traumaattisia tilanteita varten lohduttamaan ja antamaan konkreettista apua. Näiden kirjojen avulla lapsi voi yhdessä aikuisen kanssa käsitellä vaikeita aiheita, kun on siihen valmis. (Heikkilä-Halttunen, 2015, ss. 52–56)

### **4.3 Lukemalla kohti lukutaitoa**

Luku- ja kirjoitustaidon kielellinen perusta rakentuu varhaislapsuudessa. Lapset tekevät havaintoja erilaisista teksteistä ja alkavat ymmärtää, että kirjoitetut tekstit sisältävät merkityksiä, puhetta voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitettua kieltä voi lukea. Myöhemmin lapsen huomio kiinnittyy kirjaimiin, mikä on edellytys lukemaan oppimiselle.

Lapset oppivat lukemaan ja kirjoittamaan hyvin eri-ikäisinä yksilöllinen kehitys sekä ympäristön vaikutukset huomioon ottaen. (Lerkkanen, 2020, s. 183)

Lapsen kirjaintuntemus on keskeisin lukutaidon oppimisen ennustaja suomen kielessä. Lerkkanen (2020, s. 186) esittelee Koposen & Voimion (2017) tutkimuksen, jonka mukaan varhaiset kokemukset kodin lukuympäristöstä vaikuttavat lapsen lukutaitoon ja lukuintoon kouluikässä. Kun lapsi on paljon kirjojen äärellä, hänen kirjaintuntemuksensa kehittyy, jonka myötä hän tunnistaa sanojen alkuäänteitä joka johtaa yhä sujuvampaan lukemiseen. Onkin tärkeää vahvistaa lapsen kiinnostusta kirjoja kohtaan jo varhaislapsuudessa. (Lerkkanen, 2020, ss. 186, 193)

Lapsen kielellinen tietoisuus kehittyy, kun lapselle luetaan paljon ja lapsi seuraa lukemista. Tekninen lukutaito kehittyy, kun lapsi oppii kirjainten nimet sekä niitä vastaavat äänteet ja kirjainmerkit ja oppii yhdistämään äänteitä toisiinsa. Teknisen lukutaidon lisäksi lapsella tulee olla laaja sanavarasto, jotta hän ymmärtää lukemaansa. Sanavarasto kehittyy erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä yhteisissä lukuhetkissä. (Heikkilä-Halttunen, 2015, ss. 165–172) Lukutaito vaatii myös kehittyneitä lähimuistia ja luetun ymmärtämisen taitoja. Luetun ymmärtäminen on yhteydessä lapsen sanavarastoon, sillä luetun tekstin sisältö yhdistyy lukijan olemassa olevaan tietämykseen. (Aerila & Kauppinen, 2019, s. 17)

Lukutaidon kehitystä voidaan tarkastella myös sosiokulttuurisesta näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan sitä, millaisessa kirjallisessa ympäristössä lapsi kasvaa, esimerkiksi kodin lukuympäristöä, lukutottumuksia ja vanhempien voimavaroja tukea lapsen lukemista. Lapsi, joka saa varhaislapsuudessa runsaasti kielellisiä ja kirjallisia virikkeitä sekä lukemisen malleja, saavuttavat lukutaidon usein nopeammin kuin muut lapset. (Lerkkanen, 2020, s. 190)

Hyvä lukutaito muodostaa vankan pohjan kaikelle oppimiselle, mutta siitä on hyötyä muutenkin kuin koulussa. Kirjoista lapsi saa ystävän, seuraa, viihdettävä, lohtua ja iloa. Lukutaito on tärkeä osa itsenäistä elämää. Se antaa lapselle valmiuksia oman kulttuurisen identiteetin rakentamiseen ja henkilökohtaiseen kasvuun sekä kanssakäymiseen tarvittavia perustaitoja. Lukutaito ehkäisee syrjäytymistä myöhemmässä elämässä. (Heikkilä-Halttunen, 2015, s. 176)

#### 4.4 Lukuinto syttyy varhaislapsuudessa

Varhaislapsuus on lapselle otollisinta aikaa omaksua aktiivinen lukuharrastus (Heikkilä-Halttunen, 2015, s. 129). Kun lapsella herää jo varhaislapsuudessa kiinnostus lukemista ja kirjoja kohtaan, vahvistaa se lukijaksi kasvamista. Yhteiset lukuhetket kasvattavat lapsen lukuintoa. Ne ovat vuorovaikutustilanteita, jossa lapsi ja aikuinen jakavat tunnekokemuksen ja ajatuksia. (Lerikkanen, 2020, s. 191)

Lukuinnon ja lukurutiinien synnyttämiseksi lapsi tarvitsee lukevan aikuisen mallin sekä arjen käytänteitä mallien toteuttamiseksi. Lapselle on hyvä tarjota erilaista luettavaa ja vaihtelevia lukutilanteita mahdollisimman usein. Toistuvat lukuhetket, joista lapsi saa positiivisia tunnekokemuksia kehittävät lapsen myönteistä lukijaidentiteettiä. Lukuharrastus rakentuu myönteisten lukukokemusten varaan. (Aerila & Kauppinen, 2018, ss. 19–21, 48)

Suomi on lukutaidon kärkimaita. Kansainvälisessä PIRLS 2016 -tutkimuksessa tutkittiin neljäsluokkalaisten lasten lukutaitoa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksesta selvisi, että lapsen lukutaitoon vaikuttaa positiivisesti se, että hän pitää lukemisesta ja lukee erityisesti kaunokirjallisuutta koulun ulkopuolella. Kodin merkitys lapsen lukumyönteisyyteen ja edelleen koulumenestykseen on merkittävä. Lapsilla on parempi lukutaito, jos perheessä on toteutettu ennen lapsen kouluikää varhaisia lukemista tukevia toimia ja vanhempi itse pitää lukemisesta. (Leino ym., 2017, ss. 5, 27, 33–36) Voidaankin siis sanoa, että lukuinto periytyy.

### 5 Lukeminen varhaiskasvatuksessa

Heikkilä-Halttunen (2015, s. 117) tuo esiin, että pääpaino lapsen lukuharrastuksen ja lukuinnon sytyttämisessä on kodilla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on kuitenkin tukea lapsen kielen kehittymistä yhteistyössä vanhempien kanssa. Silvennoisen (n.d) mukaan lapsille lukeminen on hyvä keino lisätä tasa-arvoa, sillä lukutaitoa tarvitsevat elämässään kaikki. Korkeamäki (2011, s. 48) taas toteaa, että lukemiseen kannustava varhaiskasvatusympäristö on tärkeä erityisesti niille lapsille, joilla ei ole juurikaan aiempia lukukokemuksia.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sanotaan, että varhaiskasvatuksen tulee kehittää lasten monilukutaitoa. Tällä tarkoitetaan moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämistä. Se on myös keskeinen vuorovaikutuksen taito. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, ja siihen sisältyy esimerkiksi peruslukutaito, medianlukutaito ja kuvanlukutaito. Monilukutaidon kehittyminen liittyy vahvasti lapsen kielellisten valmiuksien tukemiseen. Kielten rikas maailma -oppimisen alueen mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen sekä kielellisen identiteetin kehittymistä. Lasten tulee saada tutustua erilaisiin teksteihin ja monipuoliseen lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita ja kannustetaan myös itse kertomaan niitä. Lasten kiinnostusta kieltä sekä vähitellen lukemista ja kirjoittamista kohtaan tuetaan. (Opetushallitus, 2018, ss. 26, 41–42)

Heikkilä-Halttunen (2015, s. 118) tuo esille vakiintuneen tavan lukea päiväkodeissa kirjoja nukuttamistarkoituksessa. Korkeamäen (2011, ss. 46–50) mukaan varhaiskasvatuksessa lukemista tulee kuitenkin tapahtua päivittäin eri tavoin, erikokoisille ryhmille ja eri tarkoituksessa. Aikuisen on tärkeää kiinnittää huomiota ilmapiiriin ja vuorovaikutukseen. Lasten kanssa yhdessä keskustellaan lukemisesta ja vertaillaan kokemuksia. Lukuhetkien tulee olla yhteisiä kokemuksia jossa lapsia houkutellaan tuomaan esiin omia kokemuksiaan. Lukumateriaalin tulisi olla monipuolista lastenkirjallisuutta, sisältäen myös tietokirjallisuutta. Vaikka päiväunisuorilla on oma tarkoituksensa, niillä ei voida korvata tämän kaltaista lukemista.

Mattinen ym. (2013) ovat tutkineet neljävuotiaiden lasten kuullun ymmärtämisen kehittymistä ymmärtävän kuuntelemisen ohjelman - Jänistarinoiden avulla. Tutkimus toteutettiin interventiotutkimuksena johon osallistui koeryhmä, jonka tuloksia verrattiin kontrolliryhmään. Koeryhmä osallistui Jänistarinat-ohjelmaan, joka pohjana on opetus-oppimisvuorovaikutuksen laatu sekä keskusteleva lukeminen. Lapsia rohkaistiin osallistumaan tarinoiden käsittelemiseen ja harjoittelemaan kuullun ymmärtämiseen tarvittavia taitoja. Tavoitteena oli saada yhteisiin lukuhetkiin vuorovaikutusta ja keskustelua. Tutkimuksen lopputulemana oli, että Jänistarinat-ohjelmaan osallistuneiden lasten kuullun ymmärtäminen kehittyi vuoden aikana tilastollisesti merkittäväällä tavalla verrokkiryhmää paremmaksi. (Mattinen ym., 2013) Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että vuorovaikutteisella lukemisella on tärkeä rooli varhaiskasvatuksessa.

Lukemista varhaiskasvatuksessa on tutkittu Suomessa verrattain vähän. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa -tutkimuksessa selvitettiin varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista päiväkodeissa sekä perhepäivähoidossa. Yhtenä arvioinnin kohteena oli Kielten rikas maailma -oppimisen alue. Kasvattajien arvion mukaan valtaosassa ryhmistä kieltä käytetään monipuolisesti päivittäin. Osassa ryhmistä rikas kielellinen vuorovaikutus ei toteutunut riittävästi. Yhtenä tuloksena oli, että vain noin puolille lapsista luetaan varhaiskasvatuksessa pedagogisesti valittuja kirjoja päivittäin. Puolet vastaajista kertoivat, että lasten kanssa riimitellään, lorutellaan tai leikitellään kielellisesti päivittäin. (Repo ym., 2019, ss. 95–95)

Lasten lukutaidon tukeminen on yksi tehokkaimmista tavoista kaventaa lasten perhetaustoista johtuvia osaamiseroja (Villacís & Ristikari, 2019). PIRLS 2016 -tutkimuksen tulokset kertovat, että vanhempien sosioekonomisella asemalla on yhteys lapsen lukutaitoon ja oppimistuloksiin. Tutkimus ei yhdistä varhaiskasvatuksella olevan suoraa merkitystä lapsen lukutaitoon, mutta perheen lukuharrastuksella ja myönteisellä suhtautumisella lukemiseen taas on suuri merkitys. (Leino ym., 2017, ss. 34–36, 51–52).

Samankaltaisia tuloksia on saatu koulutulokkaiden alkumittauksessa, jossa on selvitetty ensimmäistä luokkaa aloittavien äidinkielen ja matematiikan taitoja. Alkumittauksessa yksittäisistä harrastuksista lukuharrastuksella on suurin vaikutus lapsen ensimmäisen luokan koulumenestykseen. Mittauksen mukaan lukeminen näyttäytyi erityisesti koulutettujen perheiden harrastuksena. Alkumittauksen yhtenä tuloksena oli, että kokopäiväisesti varhaiskasvatuksessa vietetyllä ajalla on positiivinen vaikutus koulumenestykseen erityisesti niille lapsille, joilla on matalaa lähtötasoa ennakoivia riskitekijöitä. Yksi näistä riskitekijöistä on huoltajien matala koulutustaso. (Ukkola ym., 2020, ss. 16, 70–71, 143–155)

Koulutulokkaiden alkumittauksessa ei suoraan puhuta nimenomaan lukemisen varhaiskasvatuksessa olevan yhteydessä lasten koulumenestykseen. Koska lukemisella on kuitenkin useiden tutkimusten perusteella suuri merkitys lasten myöhemmälle koulumenestykselle, voidaan sen näiden tutkimusten valossa ajatella edistävän yhdenvertaisen kasvun ja oppimisen edellytyksiä varhaiskasvatuksessa. Heikkilä-Halttunen (2015, s. 176) kuitenkin toteaa lukutaidosta: ”ei koulua vaan elämää varten”. Vaikka hyvä lukutaito ennustaa hyvää koulumenestystä, pitää varhaiskasvatuksessa ymmärtää lukemisen merkitys laajasti lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle.

## 6 Aiemmat tutkimukset

Pellinen (2019) on varhaiskasvatuksen kandidaatintutkimuksessa tutkinut varhaiskasvattajien näkemyksiä ääneen lukemisesta. Tutkimuksella selvitettiin näkemyksiä ääneen lukemisen tavoista ja syistä sekä ääneen lukemisen hyödyistä niin lapsille kuin aikuisille. Tutkimuksen keskeisenä tuloksena oli, että vain osa lapsista kuulee kertomuksia päivittäin ja luettua käsiteltiin eniten keskustellen lasten kanssa.

Kohtala & Leino (2018) ovat opinnäytetyössään tutkineet lukemisen roolia varhaiskasvatuksessa haastatteleamalla lastentarhanopettajia. Tuloksista käy ilmi, että kasvattajat käyttävät erilaisia suunniteltuja ja suunnittelemattomia lukuhetkiä työssään. Lukemisen hyödyt tunnustetaan ja lukemista pidetään tärkeänä.

Päivöke (2015) on opinnäytetyössään tutkinut lukemaan ja lastenkirjallisuuden käyttöön innostamista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa kehitettiin sosiokulttuurisen innostamisen avulla kasvattajien lastenkirjallisuuden käytön menetelmiä. Tutkittaville myös annettiin tietoa varhaisen lukemisen merkityksestä lapsen kehitykselle.

Mattisen ym. (2013) interventiotutkimuksessa tutkittiin neljävuotiaiden lasten kuullun ymmärtämisen kehittymistä ymmärtävän kuuntelemisen ohjelman - Jänistarinoiden avulla. Tuloksena oli, että Jänistarinat-ohjelmaan osallistuneiden lasten kuullun ymmärtäminen kehittyi vuoden aikana tilastollisesti merkittävällä tavalla verrokkiryhmää paremmaksi.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi tutki Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa - tutkimuksen yhtenä tuloksena oli, että kaikissa päiväkodeissa rikas kielellinen vuorovaikutus ei toteutunut tarpeeksi. Vain noin puolissa ryhmistä luettiin, loruteltiin, riimiteltiin tai leikiteltiin kielellä päivittäin lasten kanssa. (Repo ym., ss. 95–96)

## 7 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus

Jos halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii jollain tavalla, sitä on kysyttävä häneltä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 72). Opinnäytetyössä tutkittiin Lukemaan-

hankkeen käytännön toteutusta ja vaikutuksia Hyvinkään päiväkotien kasvattajien näkökulmasta. Opinnäytetyön tilaajana oli Hyvinkään kaupunki, ja tilaajan toiveena oli saada tietoa siitä, mitä hankkeesta on ns. jäänyt elämään päiväkotiyksiköihin. Opinnäytetyön antamaa tietoa voidaan mahdollisesti hyödyntää tulevilla hankkeilla.

Tässä luvussa esitellään tarkennetusti tutkimuksen tavoitteet sekä tutkimuskysymykset. Tutkimuksen toteutus on esitelty vaihe vaiheelta. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja aineiston hankinnan menetelmäksi valikoitui sähköinen kirjoitelmapyyntö. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla. Luvun lopussa on pohdittu tutkimuksen luotettavuutta sekä eettisyyttä.

## **7.1 Tutkimuksen tavoitteet**

Tutkimuksen tavoite oli saada tietoa Lukemaan-hankkeen käytännön toteutuksesta ja vaikutuksista Hyvinkään kaupungin päiväkotien kasvattajien näkökulmasta. Ensisijainen tavoite oli tutkia, mitä vaikutuksia kasvattajat tunnistavat Lukemaan-hankkeella olleen. Tavoitteena oli selvittää kasvattajien näkemyksiä siitä, onko varhaislukemisen määrä lisääntynyt ja onko päiväkotiyksiköissä otettu käyttöön uusia, varhaislukemista lisääviä ja monipuolisia toimintatapoja. Yhtenä tavoitteena oli saada tietoa siitä, onko yksiköiden toimintasuunnitelmiin tai ryhmien varhaiskasvatussuunnitelmiin asetettu tavoitteita lukemiseen liittyen. Lisäksi haluttiin myös tietää kasvattajien ajatuksia siitä, onko Lukemaan-hanke vaikuttanut heidän asenteisiinsa koskien varhaislukemista. Teemaa lähestyttiin myös sen kautta, estääkö joku lukemista vahvistavien toimintatapojen jatkamista tai toteuttamista.

Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kasvattajien näkemyksiä Lukemaan-hankkeen käytännön toteutuksesta. Tavoite ei ollut saada laajaa selontekoa siitä, mitä kaikkea hankkeeseen liittyen on konkreettisesti tehty, koska siitä on paljon tietoa esimerkiksi hankekoordinaattorilla ja hankkeen blogissa. Ajateltiin, että konkreettisen käytännön toteutuksen kautta kasvattajat voivat kuitenkin miettiä, mitä on tehty ja sen kautta miettiä, mitä uusia toimintatapoja käytännön toteutuksesta on jäänyt käyttöön. Vaikka hanke kattoi koko Hyvinkään varhaiskasvatuksen, on kasvattajien ja ryhmien keskuudessa varmasti hajontaa sen suhteen, kuinka paljon Lukemaan-hankkeeseen liittyviä toimia toteutettiin.



Tämä varmasti vaikuttaa siihen, mitä vaikutuksia vastaajat kokevat hankkeella olleen, joten sitä on hyvä tutkimuksessa käydä läpi. Tarkoitus oli myös saada tietoa kasvattajien mielipiteistä hankkeen käytännön toteutukseen liittyen: miten kasvattajat hankkeen kokivat, mikä siinä onnistui ja mitä kehitettävää siinä oli.

Toiveena on, että opinnäytetyö antaa myös yleistettävää tietoa siitä, kuinka lukemista voidaan lisätä ja hyödyntää varhaiskasvatusympäristössä. Jokaisen kasvattajan olisi hyvä ymmärtää, miksi lukeminen on tärkeää ja nähdä kirjojen moninaiset mahdollisuudet. Lisäksi opinnäytetyön toivotaan antavan konkreettisia vinkkejä siihen, kuinka hyödyntää lukemista monipuolisesti varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Tutkimuksella etsittiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten Lukemaan-hanke on muuttanut varhaislukemiseen liittyviä toimintatapoja Hyvinkään päiväkodeissa?
2. Millaisia kokemuksia kasvattajilla on Lukemaan-hankkeen käytännön toteutuksesta?

## **7.2 Laadullinen tutkimus ja aineiston hankinta kirjoitelmapyyntöin**

Juuti & Puusa (2020, s. 9) ovat määritelleet että ”laadullisessa tutkimuksessa tyypillisesti pyritään ymmärtämään tutkimuksessa tarkasteltavaa ilmiötä kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta”. Opinnäytetyössä ilmiönä on Lukemaan-hanke ja kohteena päiväkotien kasvattajat ja heidän henkilökohtaiset näkemyksensä. Laadullisessa tutkimuksessa tyypillistä on, että kohdejoukko valitaan tarkoituksenomaisesti eikä satunnaisotannalla (Hirsjärvi ym., 2007, s. 160). Koska Lukemaan-hanke on kohdennettu koko Hyvinkään varhaiskasvatukselle, voidaan tutkimuksen kohdejoukkona pitää kaikkien päiväkotien kasvattajia.

Alun perin tarkoituksena oli toteuttaa aineistonkeruu kyselytutkimuksena. Kyselyä laatiessa huomattiin, että kysely aineistonkeruun menetelmänä tuntui tönköltä ja johdattelevalta. Haluttiin, että vastaajien ääni pääsee esille mahdollisimman aidosti esille ilman ennakkoletuksia, joten alkoi muotoutua ajatus aiheenhankintamenetelmän vaihtamisesta kirjoitelmapyyntöön. Kirjoitelmapyyntö tehtävänanto muodostettiin tutkimuskysymysten pohjalta (liite 2). Vastaajille annettiin joitain esimerkkiteemoja, joiden pohjalta he voivat

lähteä aihetta pohtimaan. Nämä teemat muodostettiin käyttäen apuna Lukemaan-hankkeen omia tavoitteita sekä tilaajan kanssa käytyjä keskusteluja.

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää kirjallisia materiaaleja kuten päiväkirjoja, esseitä, muistelmia sekä kirjeitä. Yksityisten dokumenttien käyttäminen edellyttää, että tutkittava kykenee ilmaisemaan itseään kirjallisesti. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 84) Kirjollisten tuotosten käyttäminen aineistonkeruumenetelmänä on laadullisen tutkimuksen myötä yleistynyt: itse tuotettujen tarinoiden ja muisteluiden avulla tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavaa asiaa mahdollisimman syvällisesti (Hirsjärvi ym., 2007, s. 212).

Kirjoitelmapyyntöön päädyttiin, sillä se tuntui selkeämmältä vaihtoehdolta kuin kyselylomakkeen lukuisat avoimet kysymykset. Tutkimuksen tavoitteissa oli kaksi selkeää teemaa, joista vastaajia pyydettiin kirjoittamaan. Teemat oli avattu lyhyesti, jotta vastaajat saivat osviittaa siitä, mitä kirjoitelmapyyntöillä haetaan. Tutkimuksen aihe on hyvin käytännönläheinen ja varmuudella suurimmalle osalle kohderyhmästä tuttu, joten siitä ajateltiin syntyvän helposti ajatuksia.

Kirjoitelmapyyntö ja kyselylomakkeen välillä punnittaessa pohdittiin, kumpi menetelmä kannustaa paremmin tutkittavia vastaamaan. Kirjoitelmapyyntö on se, että sen ollessa vapaamuotoinen vastaaja voi kirjoittaa pienellä kynnyksellä juuri sen verran kun mieleen tulee. Riskinä pidettiin, että vastaajat vastaavat lyhyesti pohtimatta asiaa sen tarkemmin. Kyselylomakkeen etuna on, että sen avulla olisi saatu vastauksia juuri niihin spesifisiin asioihin, joita kysytään. Kynnys vastata voi olla kuitenkin suurempi, kun kysymyksiä on paljon. Aineiston hankinnan menetelmäksi valikoitui kirjoitelmapyyntö, sillä yhden selkeän tehtävänannon uskottiin olevan paras vaihtoehto. Oletukseni oli, että päiväkotien kasvattajille kirjallisen materiaalin muodostaminen ei tuota haasteita, joten kirjoitelmapyyntöä pidettiin menetelmänä kohderyhmälle sopivana.

Kirjoitelmat kerättiin sähköisen Webropol-työkalun avulla. Webropol on työkalu, jolla voidaan tehdä kattavia online-kyselytutkimuksia (Webropol, 2020). Päiväkotien johtajille lähetettiin saatekirje sekä linkki Webropoliin. Johtajat välittivät tiedon eteenpäin päiväkotiansa kasvattajille. Vastausajan puitteissa saatiin kaksi kirjoitelmaa, joten asiasta laitettiin muistutusviestiä. Sen jälkeen vastauksia tuli vielä kuusi lisää. Tutkimuksen

aineistona oli siis yhteensä kahdeksan vastausta, joka on riittävä määrä laadulliselle tutkimukselle. Laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella tilastollisia yleistyksiä, vaan tarkoitus on kuvata jotain ilmiötä tai tapahtumaa aiheesta tietävien henkilöiden näkökulmasta (Tuomi & Sarajarvi, 2009, s. 85).

### 7.3 Aineiston analyysi teemoitellen

Analyysin tavoitteena on tulkita ja ymmärtää kohteena olevaa ilmiötä. Tutkimusaineisto pilkotaan osiin ja sen jälkeen kootaan taas yhteen johtopäätöksiksi. Analyysivaiheen tavoitteena ovat luoda aineistosta yhtenäinen kokonaisuus, niin että se nostaa esiin olennaisen tiedon tutkimuksen tavoitteet huomioon ottaen. (Puusa, 2020, ss. 145–154)

Tutkimuksen analyysimenetelmäksi valikoitui teemoittelu. Teemoittelu tarkoittaa, että aineistosta nostetaan esille erilaisia teemoja, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. Näin pystytään vertailemaan tiettyjen teemojen esiintymistä tutkimusaineistossa. Tärkeää on löytää aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaiset asiat. Teemoittelu on hyvä aineiston analysointitapa ratkaistaessa käytännöllisiä ongelmia. Teemoittelun avulla saadaan esille joukko erilaisia vastauksia ongelmaan. (Eskola & Suoranta, 2008, s. 174–179)

Teemoitteluun päädyttiin, sillä tutkimusaihe on hyvin käytännönläheinen. Lukemaan-hanke on linkittynyt vahvasti varhaiskasvatuksen arjen työhön ja tutkimuskysymykset liittyvät käytäntöön.

Teemoittelu etenee vaiheittain. Samaa tarkoittavat ja samankaltaiset ilmaisut kerätään yhteen kategoriaan. Samankaltaiset alakategoriat yhdistetään ja niistä muodostetaan yläkategoria, jonka tutkija nimeää kuvaavalla käsitteellä. Analyysin loppuvaiheessa tutkija yhdistää kaikki yläkategoriat yhdeksi kaikkia kuvaavaksi kategoriaksi. (Puusa, 2020, s. 153)

Aineistonkeruu suoritettiin avoimilla kirjoitelmapyyntöillä Webropol-työkalun kautta ja vastausajan puitteissa saatiin kahdeksan vastausta. Sähköinen työkalu helpotti analysoinnin aloittamista, sillä vastaukset olivat valmiiksi kirjallisessa muodossa, joten litteroinnilta vältyttiin. Vastaukset olivat pääosin lyhyehköjä, joten kirjallinen materiaali ei ollut kovin laaja, noin puolitoista A4-sivua yhteensä. Yksi vastauksista oli myös sellainen, että siitä ei voinut vetää johtopäätöstä, että vastaaja olisi vastannut annettuun aiheeseen liittyen.

Vastauksessa oli käsitelty lukemista yleisesti, mutta siitä ei käy ilmi, mikä yhteys esitetyillä asioilla on Lukemaan-hankkeeseen.

Analysointi aloitettiin lähestymällä tutkimusaineistoa tutkimuskysymyksistä käsin: miten Lukemaan-hanke on kasvattajien näkemyksen muuttanut varhaislukemiseen liittyviä toimintatapoja sekä millaisia kokemuksia kasvattajilla on Lukemaan-hankkeen käytännön toteutuksesta. Aineisto tulostettiin ja jaettiin värikoodaten kahden teeman alle: Lukemaan-hankkeen käytännön toteutus sekä Lukemaan-hankkeen vaikutukset. Tässä vaiheessa huomattiin, että monet samat asiat nousivat vastauksista esille koskien sekä käytännön toteutusta että vaikutuksia. Niinpä päätettiin etsiä tutkimusaineistosta yhteisiä teemoja jakamalla sitä kahtia tutkimuskysymysteni alle.

Analyysiä jatkettiin lukemalla aineistoa useampaan otteeseen, ja sieltä alkoikin erottua toistuvia teemoja. Aineisto värikoodattiin taas teemojen mukaan, jotta siitä selkeni samantyyppisten asioiden toistuvuus eri vastauksissa. Aineiston perusteella koottiin yhteensä neljä eri teemaa, joiden muodostumista on havainnollistettu seuraavassa taulukossa (Taulukko 1).

Taulukko 1. Teemojen muodostaminen aineistosta esille nousseiden ilmaisujen avulla

Aineistosta esille noussut ilmaisu:	Yhdistetty teema:
<p>"hanke nostaa arvostusta lukemiseen.."</p> <p>"muistettu sen myötä lukemisen tärkeys"</p>	Asenteet lukemista kohtaan
<p>"lapsille luettiin hankkeen aikana enemmän kuin tavallisesti"</p> <p>"luemme useammin viikkotoiminnan aikana"</p> <p>"luettiin lapsille paljon kirjoja"</p>	Lukemisen määrä

<p>"askartelimme lukutoukat.."</p> <p>"..tutustui myös uusiin tapoihin lukea."</p> <p>"keskustelemme luetusta"</p> <p>"..saatiin käyttöön Lukulumo-sovellus.."</p>	<p>Lukemisen hyödyntäminen monipuolisesti pedagogisessa toiminnassa</p>
<p>"lukuhaaste vanhemmille osallisti perheitä"</p> <p>"vanhemmille pidettiin iltapäivä.."</p> <p>"..lasten aloitteiden pohjalta"</p> <p>"..miten lasten lempikirjaa voi hyödyntää.."</p>	<p>Vanhempien ja lasten osallisuus</p>

Aineiston teemoittelun kautta esille nousi siis neljä teemaa, joiden pohjalta tutkimustuloksia esitellään. Teemat ovat:

- asenteet lukemista kohtaan
- lukemisen määrä
- lukemisen hyödyntäminen monipuolisesti pedagogisessa toiminnassa
- vanhempien ja lasten osallisuus.

#### 7.4 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus on toteutettu huolellisesti ja tarkasti tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, ss. 4–15) hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti. Tutkimukseen haettiin tutkimuslupa Hyvinkään kaupungilta. Kaikissa tutkimuksen vaiheissa ollaan oltu avoimia niin opinnäytetyön tilaajan yhteyshenkilöä kuin tutkimusta ohjaavaa opettajaa kohtaan. Tutkimusaineistoa käsitellään huolellisesti eikä sitä käytetä muuhun tarkoitukseen kuin tähän tutkimukseen. Aineisto hävitetään asianmukaisesti vuoden kuluttua. Opinnäytetyössä kaikki toisilta lainattu tieto on merkitty asianmukaisin lähdeviittein.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta nostaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisen eri vaiheista. Laadullisen aineiston analyysissä keskeistä on luokittelujen tekeminen ja lukijalle olisi kerrottava perusteet sille, miten luokittelut ovat syntyneet. Tutkijan tulee tuoda ilmi myös, millä perustein hän esittää aineistosta tulkintoja ja

mihin perustaa päätelmänsä. (Hirsjärvi ym., 2007, ss. 227–228) Tutkimuksen kaikki vaiheet on pyritty selostamaan mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi läpi tutkimuksen. Aineiston keräämisen ja analysoinnin menetelmät on perusteltu. Tutkimuksen tulokset on esitetty mahdollisimman tarkasti, ja jotta vastaajien ääni pääsee esille, heidän vastauksistaan on esitetty suoria lainauksia tutkimustulosten perusteeksi. Tämä myös lisää tulosten objektiivisuutta. Lisäksi tutkimuksesta tehdyt johtopäätökset on perusteltu käyttäen tukena aineistosta esille nousseita asioita sekä teorian tietoa. Eräs vastauksista oli sellainen, ettei siitä voinut vetää johtopäätöstä, että vastaaja olisi vastannut annettuun aiheeseen liittyen. Eettisyyden nimissä tutkimustuloksia esitellessä mainitaan, jos tätä vastausta käytetään.

Laadullisen tutkimuksella pyritään kuvaamaan todellista elämää ja saamaan tutkittavien näkökulma esille (Hirsjärvi ym., 2007, ss. 157, 160). Tilaajan toiveena oli saada Lukemaan-hankkeen vaikuttavuutta näkyville. Vaikuttavuuden tutkiminen tämän kaltaisella tutkimuksella on kuitenkin haastavaa, sillä pitäisi pystyä sulkemaan pois muita tekijöitä jotka ovat voineet vaikuttaa varhaislukemista vahvistaviin toimintatapoihin. Tutkimuksen tarkoitus ei siis ole ollut selvittää absoluuttista totuutta asiasta vaan päästä käsiksi tutkittavien henkilökohtaisiin kokemuksiin ja ajatuksiin koskien Lukemaan-hanketta ja sen mahdollisia vaikutuksia toimintatapoihin. Tutkimustuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia Hyvinkään päiväkoteja ja kasvattajia, vaan se on juuri näiden vastaajien näkemys.

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisinä kirjoitelmapyyntöinä Webropol-kyselytyökalun kautta. Saatekirje ja linkki kirjoitelmapyyntöön laitettiin sähköpostilla kaikille Hyvinkään päiväkotien johtajille, jotka toimittivat sen eteenpäin kasvattajille. Saatekirjeessä vastaajille kerrottiin että vastaukset ovat anonyymejä ja vastaaminen on vapaaehtoista. Siinä kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta sekä tutkimusaineiston käsittelystä. Vastauksia kirjoitelmapyyntöön saatiin kahdeksan, eikä vastaajien henkilöiminen vastausten perusteella ole mahdollista. Vastauksista ei tule ilmi päiväkotiyksiköitä eikä vastaajien yhteystietoja. Ei voi olla edes varma, missä päiväkodeissa tieto opinnäytetyöstä on laitettu eteenpäin kasvattajille, sillä vain yhdeltä päiväkodin johtajalta saatiin kuittaus asiasta.

Eettisesti mietittyttävä seikka opinnäytetyössä on se, että siinä tulee esille sekä kaupungin että hankkeen nimi. Vastaajien yksityisyydensuoja ei siis ole täysin taattu. Tutkimusaineistoa on kuitenkin pyritty käsittelemään ja esittämään niin, ettei siitä voi yksilöidä ketään

vastaajista. Tähän ratkaisuun päädyttiin siitä syystä, että kohderyhmään kuuluivat kaikki Hyvinkään kaupungin päiväkodit, ei esimerkiksi vain yksi tai kaksi yksikköä, joten kohdejoukko on kuitenkin laajahko. Päiväkoti- tai esiopetusyksiköitä on Hyvinkäällä yhteensä 26. Vaikkei opinnäytetyössä olisikaan tuotu ilmi Lukemaan-hankkeen nimeä, olisi sen voinut selvittää helposti muun muassa hankkeen tavoitteiden tai käytettyjen lähteiden perusteella ja sitä kautta yhdistää Hyvinkään kaupunkiin. Koettiin siis selkeämmäksi tuoda esille nämä tiedot suoraan tutkimuksessa. Saatekirjeessä tuodaan selkeästi ilmi, että kaupungin ja hankkeen nimi tulee esiin valmiiseen opinnäytetyöhön ja työ julkaistaan Theseuksessa, ja vastaamalla kirjoitelmapyyntöön tutkittava hyväksyi tämän seikan.

## 8 Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset

Tässä luvussa avataan tutkimuksen tuloksia sekä niistä tehtyjä johtopäätöksiä mahdollisimman tarkasti. Tutkimuksen tavoitteena on ollut saada tietoa Hyvinkään päiväkotien kasvattajien näkemyksistä koskien Lukemaan-hankkeen vaikutuksia ja käytännön toteutusta. Kirjoitelmapyyntöön vastasi kahdeksan henkilöä, ja aineistosta saatiin tietoa kumpaankin tutkimuskysymykseen. Viidessä kirjoitelmassa vastaajat olivat käsitelleet kumpaakin teemaa, ja kaksi oli keskittynyt vain hankkeen käytännön toteutukseen. Yksi vastauksista oli sellainen, että siitä ei voinut vetää johtopäätöstä, että vastaaja olisi vastannut kysytyyn aineeseen liittyen. Vastaaja oli kirjoitelmassaan käsitellyt lukemista päiväkodissa, mutta vastausta ei käynyt ilmi Lukemaan-hankkeen yhteyttä kerrottuihin asioihin. Tuloksia esitellessä mainitaan erikseen, jos tästä vastauksesta tuodaan esille asioita. Tämä vastaus on kuitenkin otettu mukaan tulosten analysointiin, sillä vaikka siinä ei mainita yhteyttä Lukemaan-hankkeeseen, ei myöskään ole poissuljettua, etteikö vastaus liittyisi aiheeseen.

Aineiston analyysissä muodostui neljä eri teemaa, joiden pohjalta tutkimuksen tuloksia käsitellään. Teemat ovat: asenteet lukemista kohtaan, lukemisen määrä, lukemisen hyödyntäminen monipuolisesti pedagogisessa toiminnassa sekä vanhempien ja lasten osallisuus. Lisäksi vastaajien taustatiedot on esitelty erillisessä luvussa.

Aineiston perusteella voidaan sanoa, että Lukemaan-hanke on ainakin näiden vastaajien kohdalla tuonut joitain uusia, varhaislukemista vahvistavia toimintatapoja. Lukemaan-

hankkeen käytännön toteutukseen liittyen saatiin tietoa siitä, mitä konkreettista hankkeeseen liittyen on tehty. Vastaajien mielipiteet hankkeen onnistumisesta tai kehittämisen kohteista jäivät pieneen osaan kirjoitelmissa. Eräs vastaaja tiivistä ajatuksensa näin: ”Lukeminen on vähentynyt. Lukemaan-hanke on kuitenkin lisännyt sitä hieman. Muistettu sen myötä lukemisen tärkeys.”

### **8.1 Vastaajien taustatiedot**

Tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin esitietoina työnimikettä sekä sitä, minkä ikäisten lasten kanssa pääosin työskentelee. Suurin osa vastaajista oli varhaiskasvatuksen opettajia. Aineistosta kävi ilmi, että vastauksia ei voida vertailla työnimikkeen perusteella. Kaikkien ikäluokkien kanssa työskenteleviltä tuli yhtä lailla vastauksia koskien niin Lukemaan-hankkeen käytännön toteutusta kuin vaikutuksiakin. Vastauksista ei löytynyt sen suurempia eroavaisuuksia sen perusteella, minkä ikäisten kanssa vastaajat työskentelevät. Tämänkään seikan perusteella vastauksia ei voida vertailla.

Vastaajien taustatiedoista voi tehdä sen johtopäätöksen, että varhaiskasvatuksen opettajat vastasivat kirjoitelmapyyntöön innokkaimmin. Lisäksi vaikkei kahdeksan vastauksen perusteella voida tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä, voidaan kuitenkin ajatella, että Lukemaan-hankkeen toteutus ja vaikutus ulottuvat eri-ikäisten lasten ryhmiin ainakin näiden vastausten perusteella. Koska taustatietojen perusteella ei ilmennyt merkittäviä eroja, vastauksia ei eritellä seuraavissa luvuissa niiden perusteella.

### **8.2 Asenteet lukemista kohtaan**

Tutkimusaineistosta nousi vahvasti esille arvostus lukemista kohtaan. Vastaajista puolet toi vastauksessa suoraan esille, että Lukemaan-hanke on lisännyt arvostusta lukemista ja äidinkieltä kohtaan. Vastaajat tuovat ilmi, että hankkeen myötä on muistettu lukemisen tärkeys. Eräs vastaajista tuo esille, että hankkeen johdosta hän on ottanut lasten vasu- eli varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa vanhempien kanssa esille varhaisen lukemisen merkityksen. Vastaaja aikoo myös jatkossa kannustaa vanhempia lukemaan tai katselemaan kirjoja yhdessä lapsen kanssa.



Lapsille lukemisen merkitys korostuu tämän hankkeen myötä ja hanke nostaa arvostusta lukemiseen ja äidinkieltä kohtaan yleensäkin.

Eräs vastaaja kertoi, että vaikka lukemisen ja kirjojen katselun merkitys on tiedostettu jo aiemmin, hankkeen myötä korostui lasten lempikirjan toistojen tarpeellisuus. Heikkilä-Halttunen (2015, ss. 127–128) tuo esille, miksi lapsen lempikirjan lukeminen yhä uudelleen on tärkeää. Voi olla, että lapsi ei ymmärrä kirjaa yhdellä kerralla tai hän haluaa nauttia itselle merkityksellisestä kirjan kohdasta yhä uudelleen. Kirjassa joku saattaa askarruttaa häntä. Tutkimusten mukaan ne lapset, joille luetaan samoja tarinoita, oppivat kieltä nopeammin kuin ne, joille luetaan aina uusia tarinoita.

Arvostus lukemista kohtaan ilmenee vastauksista myös välillisesti. Lähes kaikki vastaajat tuovat esille, että lapsille luetaan usein ja monissa eri tilanteissa. Lukeminen yhdistetään suunniteltuun toimintaan ja lähes kaikki vastaajat kertoivat useita keinoja, miten lukemista hyödynnetään. Eräs vastaajista kertoo, että varhaiskasvatuksen arjessa lukeminen ja sadut ovat olleet aina tärkeitä työmenetelmiä. Yksi vastaaja tuo esille että ”enemmän pitäisi keritä lapsille lukemaan myös päiväkodissa, koska kotona ei kaikille lapsille lueta”. Voidaan ajatella, että jos vastaajat eivät arvostaisi lukemista, eivät he myöskään panostaisi siihen tai lukisi lapsille useasti. Kohtalan & Leinon (2018) opinnäytetyössä tutkittiin lukemisen roolia varhaiskasvatuksessa. Myös siinä tuloksena oli, että kasvattajat arvostavat lukemista ja tunnistavat lukemisen hyödyt.

Johtopäätöksenä voidaan pitää, että vastaajat arvostavat lukemista. Vaikka tutkimuksen tavoitteena ei ollutkaan selvittää yleisesti kasvattajien asenteita koskien lukemista, on se kuitenkin seikka, joka haluttiin tuoda esille. Asenteet vaikuttavat ihmisen käytökseen ja voidaan ajatella, että henkilö, joka arvostaa lapsille lukemista, todennäköisemmin myös panostaa lukemiseen. Päivöke (2015) on opinnäytetyössään tutkinut varhaiskasvattajien innostamista lastenkirjallisuuden monipuolisen käytön pariin. Tutkimuksen tuloksena oli, että innostamisen avulla pystyttiin vaikuttamaan kasvattajien asenteisiin. Aiheesta innostuminen rikastutti lukemista ja lastenkirjallisuuden käyttöä tutkittavien keskuudessaan.

Tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että Lukemaan-hanke on ainakin joidenkin vastaajien kohdalla onnistunut vaikuttamaan lukemista koskeviin asenteisiin. Hanke on

muistuttanut vastaajia lukemisen tärkeydestä. Jokainen vastaaja, joka kertoi hankkeen vaikuttaneen lukemisen arvostusta lisäävästi tai joiden vastauksista arvostus ilmeni muuten, kertoi hankkeella olleen lisäksi muitakin vaikutuksia omaan tai ryhmänsä toimintaan. Kaksi vastaajaa ei tuonut ainakaan vastauksissaan ilmi hankkeella olleen vaikutusta heidän asenteisiinsa. Heidän vastauksensa keskittyivät hankkeen toteutumiseen eivätkä he olleet maininneet yhtäkään hankkeen tuomaa vaikutusta. Johtopäätöksenä voidaan pitää, että niiden vastaajien kohdalla, joiden asenteisiin hanke on onnistunut vaikuttamaan tai jotka tuovat vastauksissa ilmi lukemisen arvostuksen, hankkeella on ollut vaikutusta myös käytännön toimintaan.

### 8.3 Lukemisen määrä

Lukemaan-hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut varhaislukemisen vahvistaminen (Kunteko, 2019). Tutkimuksen vastauksista käy ilmi, että Lukemaan-hanke on lisännyt lapsille lukemista niin hankkeen aikana, kuin sen jälkeenkin. Seitsemän vastaajaa oli suoraan tuonut ilmi tähän teemaan liittyviä asioita. Vastaajat kertovat muun muassa, että ”lapsille luettiin hankkeen aikana enemmän kuin tavallisesti” ja ”luemme useammin viikkotoiminnan aikana”.

Kahden vastaajan mukaan lukemisen määrän lisääminen liittyi hankkeen käytännön toteutuksen ajalle. Esimerkiksi erään vastaajan mukaan ”luettiin lapsille paljon kirjoja, esim. joulukalenteri oli kirjan lukeminen joka päivä”. Kaksi vastaajista kertoo, että heidän ryhmässään lapsille on jo ennen hanketta luettu päivittäin ja lukemista on jatkettu hankkeen aikana ja sen jälkeen. Kahden tutkittavan vastauksista selviää suoraan, että Lukemaan-hanke on heidän kohdallaan vaikuttanut lukemisen määrään sitä lisäävästi hankkeen päättymisen jälkeenkin. Seitsemäs vastaus, jossa lukemisen määrä tuotiin esille, oli tutkittavan, jonka vastauksesta ei voinut päätellä sen yhteyttä Lukemaan-hankkeeseen. Hän tuo ilmi, että lapsille luetaan mahdollisimman paljon satukirjoja ja tietokirjoja. Vain yksi vastaaja ei maininnut muutosta lukemisen määrään hankkeen toteutuksen aikana tai sen jälkeen.

Lukemaan-hankkeen taustalla vaikutti Helsingin yliopiston Kehittävä palaute varhaiskasvatuksessa -hanke, jonka tuloksena oli, että Hyvinkään varhaiskasvatuksessa luetaan keskimääräistä vähemmän (Kunteko, 2019). Karvin Varhaiskasvatuksen laatu arjessa -tutkimuksen (Repo ym., 2019, ss. 95–96), yhtenä tutkimustuloksena oli, että vain puolissa

päiväkotiyksiköissä lapsille luetaan päivittäin pedagogisesti valittuja, rikasta kieltä sisältäviä kirjoja ja tekstejä. Samansuuntaiseen tutkimustulokseen on päässyt Pellinen (2019, ss. 30–31) kandidaatintutkimuksessaan. Hänen tutkimuksensa vastaajista 63 % luki lapsille kirjoja päivittäin.

Positiivista siis on, että ainakin joidenkin vastaajien kohdalla Lukemaan-hanke on vaikuttanut myönteisesti varhaislukemisen määrään. Vastaajat kertovat, että lukemista lisättiin hankkeen käytännön toteutuksen aikana ja joidenkin vastaajien kohdalla muutos on ollut pysyvä. Johtopäätöksenä voidaan pitää, että hanke on ainakin näiden vastaajien kohdalla päässyt tavoitteeseensa eli vahvistanut varhaislukemista. Rikkaan kielellisen ympäristön, laadukkaiden lukuhetkien, riittelyn sekä loruttelun tulisi olla keskeinen osa jokaisen lapsen varhaiskasvatuspäivää (Repo ym., 2019, s. 159). Varhaiskasvatuksessa lukemisen tulee olla säännöllistä ja päivittäistä. Yleensä ne lapset, joille luetaan paljon, kasvavat innokkaiksi lukijoiksi. (Korkeamäki, 2011, s. 48)

#### **8.4 Lukemisen hyödyntäminen monipuolisesti pedagogisessa toiminnassa**

Aineiston perusteella vastaajat ovat hyödyntäneet kirjoja ja lukemista monin eri tavoin pedagogisessa toiminnassa niin hankkeen aikana kuin sen jälkeenkin. Lukemisen monet tavat tulevat esille kuuden vastaajan kirjoitelmista. Tutkittavat kuvasivat vastauksissaan monia eri tapoja, miten lukemista on toteutettu Lukemaan-hankkeen käytännön toteutuksen aikana. Kolme vastaajaa kertoi Lukemaan-hankkeella olleen vaikutuksia lukemisen hyödyntämiseen toiminnassa.

Vastaajat kertovat, että hankkeen toteutuksen aikana lapsille luettiin muun muassa aamupiirillä, pienryhmissä, lukunurkkauksessa, ulkona sekä osittain muualla kuin omalla osastolla. Vastauksista ilmenee, että lukemista on toteutettu sekä suunnitellusti, että spontaanisti. Eräs vastaaja kuvaa että ”jatkettiin lasten kuvakirjojen katselemista ja lukemista lasten aloitteiden pohjalta” ja yksi vastaajista kertoo että ”lukeminen oli suunniteltua”. Eräs vastaaja kuvaa, että lasten kanssa luettiin ja keskusteltiin luetusta pienryhmässä. Yhden vastaajan mukaan ryhmän joulukalenterina oli kirjan luku joka päivä.

Kaksi vastaajaa mainitsi Lukulumo-sovelluksen käytön hankkeen aikana. Eräs vastaaja kertoo, että lapset saivat usein valita Lukulumosta mieluisan kirjan. Vastaajat kuvaavat Lukulumon käyttöä seuraavasti:

Hankkeen myötä saatiin käyttöön Lukulumo-sovellus jolla pääsimme kuuntelemaan kirjoja suomen lisäksi monilla muilla kielillä.

Hanketta toteutettiin tabletilta Lukulumo-sovelluksen avulla satukirjoja katselemalla ryhmässä olevien lasten äidinkielillä.

Vastauksista selviää että hankkeen aikana lukemisen hyödyntäminen on ulottunut myös muuhun pedagogiseen toimintaan. Yksi vastaaja kertoo, että hankevastaava kävi ryhmässä mallittamassa erään Lukulumon kirjan hyödyntämistä jumpan toteuttamisessa. Hankkeen aikana lasten kanssa käytiin kirjastossa, josta he saivat lainata kirjan. Lasten kanssa askarreltiin lukutoukat, joiden avulla lapsi pystyi arvioimaan luettua kirjaa. Yhden vastaajan mukaan lapsia sadutettiin värityskuvien avulla. Vastaaja, jonka vastauksesta ei voinut päätellä sen yhteyttä Lukemaan-hankkeeseen, kertoo että kirjoista napataan lapsia kiinnostavat asiat ja niitä hyödynnetään liikunnassa ja piirtämisessä.

Kolme vastaajaa on Lukemaan-hankkeen myötä saanut uusia ideoita lukemisen hyödyntämiseen toiminnassa. Yhden vastaajan mukaan hanketyöntekijän mallittaman jumpasta sai ideoita, miten lasten lempikirjaa voi hyödyntää erilaisissa toiminnoissa. Hän kuitenkin kertoo, että tämä on kuitenkin vielä ajatuksen tasolla, sillä ryhmässä jää niin vähän aikaa suunnitella toimintaa. Yksi vastaaja kertoo, että kirjoja on alettu käyttää niissä tilanteissa kun ruokaa odotetaan.

Hankkeen ansiosta tutustui myös uusiin tapoihin lukea. Pohdimme myös, kuinka oppimisympäristössä pidetään kirjoja esillä tai millaisia paikkoja lapsilla itsenäiseen kirjojen katseluun on.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksessa tulee lasten kanssa tutustua monipuolisesti erilaisiin teksteihin, jotka sisältävät vaihtelevaa ja rikasta kieltä. Lapsia kannustetaan lukemaan leikkillisesti ja kertomaan omia tarinoita. (Opetushallitus,

2018, ss. 41–42) Korkeamäki (2011, ss. 46–47) kuvaa, että ”elämyksellisyys on pienten lasten lukukokemuksissa ensiarvoisen tärkeää”. Lukemista varhaiskasvatuksessa tulisi tapahtua päivittäin monin eri tavoin, erilaisissa tarkoituksissa ja erikokoisille ryhmille (Korkeamäki, 2011, s. 46). Vastaajien kirjoitelmista voidaan tehdä johtopäätös, että Lukemaan-hankkeen ollessa käynnissä sitä on näiden vastaajien mukaan toteutettu monin eri tavoin. Lukemista on eri tavoin hyödynnetty toiminnassa ja lasten kanssa on luettu erilaisissa tilanteissa ja paikoissa. Lukemista on hyödynnetty osana liikuntaa ja kädentaitoja ja lapsia on sadutettu. Luetusta keskusteleminen tuli esille yhden tutkittavan kirjoitelmasta. Pellisen (2019, ss. 31–32) kandidaatintyön tuloksena oli, että keskustelu oli yleisin tapa käsitellä luettua. Muita Pellisen tutkimuksessa esille tulleita tapoja olivat muun muassa piirtäminen, askartelu, liikunta, maalaaminen ja draaman keinot.

Kaksi vastaajaa tuo vastauksissa esille Lukulumo-sovelluksen. Lukulumo oli käytössä Lukemaan-hankkeen aikana ja sen erikoisuutena on useat, eri kielillä luetut kirjat. Nekin lapset, joiden äidinkieli ei ole suomi, ovat Lukulumon avulla päässeet kuulemaan kirjoja omalla äidinkielellään. (Kunteko, 2019) Tutkimuksessa kahden vastaajan kohdalla selviää, että Lukulumoa on hyödynnetty Lukemaan-hankkeen aikana. Molemmat vastaajat kertovat, että Lukulumoa on käytetty suomen lisäksi myös muilla kielillä. Vastauksista ei selviä, onko Lukemaan-hankkeella ollut vaikutuksia näiden vastaajien kohdalla lukemisen hyödyntämiseen vieraskielisten lasten kanssa.

Lukemaan-hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut lukemisen hyödyntäminen monipuolisesti toimintaympäristössä (Kunteko, 2019). Näiden vastaajien kohdalla johtopäätöksenä on, että Lukemaan-hanke on vaikuttanut ainakin kolmen vastaajan keskuudessa jollain tapaa lukemisen hyödyntämiseen toiminnassa. Erään vastaajan kohdalla hanke sai katsomaan oppimisympäristöä uusin silmin. Ryhmässä oli mietitty, kuinka kirjoja pidetään esillä ja millaisia paikkoja lapsilla on itsenäiseen kirjojen katseluun. Kaksi vastaajaa mainitsee, että hankkeen myötä tutustui uusiin tapoihin lukea ja sai ideoita lukemisen hyödyntämiseen toiminnassa. Vastaajat eivät kuitenkaan tuoneet ilmi, miten näitä uusia tapoja olisi hyödynnetty. Eräs vastaaja kertoo kuitenkin konkreettisena esimerkkinä, että hankkeen vaikutuksesta kirjoja on alettu käyttää odottelutilanteissa.

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat siihen, että Lukemaan-hankkeen myötä ei ole otettu uusia toimintatapoja käyttöön. Eräs vastaaja kuvaa, että vaikka hankkeen aikana sai ideoita siihen, miten kirjoja voi hyödyntää erilaisissa toiminnoissa, on toteutus kuitenkin jäänyt ajatuksen tasolle. Hän kertoo, että ”työaika menee pääosin lapsiryhmässä ja dokumentointiin ja muihin juokseviin asioihin”, joten toiminnan suunnitteluun jää vain vähän aikaa. Muut vastaajat eivät tuoneet ilmi tekijöitä, jotka estäisivät uusien toimintatapojen käyttöön ottoa. Tämän vastaajan kohdalla voidaan ajatella, että aikaresurssien puute on se estävä tekijä, jonka johdosta toimintatapoja ei ole otettu käyttöön vaikka ne ajatuksissa ovatkin.

## 8.5 Vanhempien ja lasten osallisuus

Neljäntenä teemana aineistosta nousi esille lasten sekä vanhempien osallisuus. Osallisuus tuli ilmi vastauksista monin eri tavoin. Vastauksista neljässä esiintyi vanhempien osallisuuteen liittyviä asioita ja neljässä lasten osallisuuteen.

Vanhempien osallisuuteen liittyen teksteistä nousi esille oikeastaan kaksi asiaa: lukuhaaste sekä hankevastaavan työskentely vanhempien kanssa. Vanhempien osallisuus liittyi näiden vastaajien mukaan hankkeen käytännön toteutukseen. Kukaan vastaajista ei tuonut hankkeen vaikutuksiin liittyen esille vanhempien osallisuutta. Eräs vastaajista kuitenkin kuvasi, että aikoo jatkossa kannustaa vanhempia lukemaan lapsille.

Lukuhaaste on Lukemaan-hankkeen aikana alkunsa saanut tempaus, jonka tavoitteena on kannustaa vanhempia lukemaan lapsilleen vähintään viisi kirjaa (Forsell, 2021). Tutkittavat kuvaavat, että ”lukuhaaste vanhemmille osallisti perheitä” sekä ”vanhemmat osallistuivat ahkerasti ja lukivat vähintään viisi kirjaa lapsille”. Lukuhaaste sai myös kritiikkiä.

Maaliskuun lukukuu oli ihan kiva idea, mutta toteutus vähän ontui. Lukupassin tekstit olivat provosoivia ja harhaanjohtavia tyyliin ”lapsesi pärjää koulussa paremmin jos luet hänelle”. Lukeminen varmasti tukee koulumenestystä, mutta ei ehkä kuitenkaan suoraan vaikuta.

Kaksi vastaajaa toi vastauksissa esille hankevastaavan työn vanhempien kanssa. Tutkittavat kuvaavat että ”hyvä, että hankevastaava (nimi poistettu) kävi päiväkodillamme ja antoi luentomaisesti tietoa vanhemmille lukemisen tärkeydestä” sekä ”vanhemmille pidettiin iltapäivä, jossa hankevastaava oli mukana”. Erään vastaajan mukaan hanketta tehtiin vanhemmille näkyväksi lehden avulla. Hänen mukaansa vanhemmille kerrottiin, mitä oli luettu, esimerkiksi salissa oli kirjaesittelyitä sekä ”nukkarikirjat” olivat esillä.

Lasten osallisuus tuli vastauksissa esille erilaisin tavoin. Lasten osallisuus näyttäytyi vastauksissa pääosin hankkeen toteutukseen liittyvänä asiana. Tutkittavat kuvaavat muun muassa, että hankkeen aikana luettiin ja katseltiin kuvakirjoja lasten aloitteiden pohjalta ja tabletilta lapset saivat usein valita mieluisen kirjan. Erään vastaajan mukaan lapset saivat lainata kirjan kirjastosta vierailun yhteydessä. Yksi vastaajista kertoi saaneensa hankkeen myötä tietoa siitä, miten lasten lempikirjaa voi hyödyntää erilaisissa toiminnoissa. Hankkeen aikana hankevastaavan opastuksella oli hyödynnetty erästä kirjaa jumpan toteuttamisessa. Vastaaja kertoi, että kirjoista aiheiden ammentaminen muuhun toimintaa on kuitenkin vielä ajatuksen tasolla. Eräs vastaaja kertoo lasten osallisuuden hankkeen aikana toteutuneen seuraavalla tavalla:

Askartelimme lukutoukat jotka sai viedä kotiin. Lukutoukalla oli sekä hymynaama että vähemmän hymynaama ja se arvioi luettua kirjaa oliko se kiva vai ei niin kiva. Lapset värivät jonkin mieleisen värityskuvan ja kertoivat sen kautta tarinan eli sadutusta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuodaan esille, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten osallisuutta sekä tukea osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lasten oikeuksiin kuuluu tulla kuulluksi ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lasten ja heidän vanhempiensa tulisi saada suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. (Opetushallitus, 2018, s. 21).

Vastaajien kirjoitelmista voidaan päätellä, että lapset ovat hankkeen aikana itse päässeet vaikuttamaan kirjojen valintaan ja ainakin kahden vastaajan mukaan lasten mielenkiinnonkohteita on hyödynnetty toiminnassa. Lapset ovat päässeet tuomaan esille omaa ääntään esimerkiksi lukutoukkien avulla. Näiden tulosten perusteella lasten osallisuus

linkittyy pääosin Lukemaan-hankkeen käytännön toteutukseen. Ainakin näiden vastaajien kohdalla lasten osallisuutta on otettu huomioon hankkeen ollessa käynnissä. Tuloksista ei selviä, onko näitä osallisuuteen liittyviä toimia jatkettu hankkeen päättymisen jälkeen. Tämän tutkimuksen perusteella ei voida siis vetää johtopäätöstä, että Lukemaan-hankkeella olisi päättymisensä jälkeen ollut vaikutusta lasten osallisuuteen ainakaan näiden vastaajien kohdalla.

Lamminen (2018) tuo esille vanhempien osallisuutta tukevia toimintatapoja. Lamminen mukaan osallisuutta lisää esimerkiksi arjen näkyväksi tekeminen vanhemmille sekä vanhempien yhteiset tapahtumat. Vastausten perusteella Lukemaan-hanketta ja lukemisen tärkeyttä on tehty näkyväksi vanhemmille lehden ja kirjaesittelyiden avulla hankkeen ollessa käynnissä. Hankevastaava on antanut vanhemmille tietoa lukemisesta. Lisäksi vanhemmat ovat päässet osallistumaan hankkeen toteutukseen lukukuukauden avulla. Lukuhaastetta myös kritisoitiin, sillä erään vastaajan mielestä lukupassin tekstit ovat harhaanjohtavia. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että näiden vastaajien mukaan hankkeen ollessa käynnissä on vanhempien osallisuus otettu huomioon. Vastaajat eivät kuitenkaan tuo ilmi, onko hankkeella ollut vaikutuksia vanhempien osallisuuteen päättymisensä jälkeen. Ei siis voida päätellä, että Lukemaan-hanke olisi näiden vastaajien kohdalla vaikuttanut vanhempien osallisuuteen hankkeen päättymisen jälkeen.

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli saada tietää kasvattajien mielipiteitä siitä, miten Lukemaan-hankkeen käytännön toteutus sujui. Vastaajia pyydettiin arvioimaan hankkeen toteutumisen onnistumista sekä kehittämisen aiheita (liite 2.) Yhden vastaajan mielestä Lukemaan-hankkeeseen liittyvän, vanhemmille jaettavan lukupassin tekstit olivat harhaanjohtavia ja provosoivia. Tämä oli ainoa kriittinen asia, joka tutkittavien vastauksista ilmeni. Eräs tutkittava oli kommentoinut että ”toteutus sujui hyvin”. Muut eivät olleet tuoneet esille omaa mielipidettään hankkeen onnistumisesta tai kehittämisen aiheista. Tähän liittyen ei siis juurikaan saatu vastauksia tutkimuksella. Voidaan tulkita, että pääosin vastaajat kokivat hankkeen toteutuksen neutraalisti tai positiivisesti, tai eivät ainakaan ilmaisseet vastauksissaan kritiikkiä.



## 9 Pohdinta

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää Hyvinkään päiväkotien kasvattajien näkemyksiä Lukemaan-hankkeen vaikutuksista ja käytännön toteutuksesta. Työn tilaajana toimi Hyvinkään kaupunki, jonka ensisijainen toive oli saada tietoa hankkeen vaikuttavuudesta. Vaikuttavuuden tutkiminen on kuitenkin hankalaa, sillä pitäisi pystyä sulkemaan pois muita tekijöitä, jotka ovat voineet vaikuttaa tutkittavaan asiaan. Niinpä tutkimuksen asetelmaksi muodostuivat kasvattajien henkilökohtaiset näkemykset Lukemaan-hankkeen vaikutuksista ja käytännön toteutuksesta.

Aineisto kerättiin sähköisinä kirjoitelmapyyntöinä Webropol-työkalun avulla. Webropol-linkki saatekirjeineen toimitettiin kaikille Hyvinkään päiväkotien johtajille sähköisesti. Aineiston keräämistä sähköisesti pidettiin toimivana tapana tässä tutkimuksessa. Se takaa vastaajien anonymiteetin ja voidaan ajatella tutkittavien saaneen vastata täysin vapaaehtoisesti juuri sen, mitä haluavat. Sähköinen kirjoitelmapyyntö oli aikataulullisesti helpompi toteuttaa kuin esimerkiksi haastattelu tai kirjoitelmien kerääminen henkilökohtaisesti tutkittavilta. Tutkittavien tapaaminen henkilökohtaisesti ei olisi myöskään ollut suotavaa tämän hetkisen koronavirus-tilanteen vuoksi.

Puntaroin aineistonhankintaa aloittaessa kyselyn ja kirjoitelmapyynnön välillä. Päädyin kuitenkin kirjoitelmapyyntöön, vaikka tiedostin, että riskinä voi olla että vastaukset ovat lyhyitä. Kyselytutkimuksen yhtenä riskinä on vastaamattomuus (Hirsjärvi ym., 2007, s. 190), joten olen tyytyväinen saadessani kirjoitelmapyynnöillä kahdeksan vastausta, vaikka vastaukset olivatkin pääosin lyhyitä. Sain niistä mielestäni kuitenkin tarvitsemaani tietoa. Uskon, että sekin kertoo jotain, että vastaajalla ei ole ollut aiheesta paljon sanottavaa. Voi olla, että osa vastaajista on vastannut kirjoitelmapyyntöön sillä mentaliteetilla että ”vastaan nyt vain jotain”. Päätelin näin, sillä suurin osa vastauksista tuli sen jälkeen, kun muistutin päiväkotien johtajia asiasta.

Tutkimuksen tarkoitus oli tutkia Lukemaan-hankkeen vaikutuksia ja käytännön toteutusta. Pää tavoite oli saada tietoa hankkeen vaikutuksista kasvattajien näkökulmasta. Tarkoitus ei ollut saada laajaa selontekoa siitä, mitä hankkeen aikana on tehty. Taustalla oli ajatus, että hankkeen käytännön toteutuksen kuvaamisen kautta vastaajat voisivat miettiä mitä

hankkeesta on ns. jäänyt elämään. Lisäksi haluttiin saada tietoa kasvattajien mielipiteistä koskien käytännön toteutusta: mikä onnistui ja mitä kehitettävää siinä oli.

Sain tutkimuksen avulla tietoa molempiin tutkittaviin teemoihin liittyen. Pääpaino vastauksissa kuitenkin oli siinä, mitä hankkeen käytännön toteutuksen aikana on tehty. Pääsääntöisesti vastaajat kertoivat, mitä asioita Lukemaan-hankkeen aikana konkreettisesti on tehty. Joitain vaikutuksia vastauksista nousi myös esille. Pääasiallisesti hankkeen vaikutukset liittyivät kasvattajien asenteisiin lukemista kohtaan, sekä lukemisen määrään. Myös joitain vaikutuksia lukemisen hyödyntämiseen pedagogisessa toiminnassa ilmeni. Yhtenä tavoitteena oli saada tietoa siitä, onko hankkeen myötä asetettu lukemiseen liittyviä tavoitteita yksiköiden toimintasuunnitelmiin tai ryhmien varhaiskasvatussuunnitelmiin. Tämä ei kuitenkaan ilmennyt yhdestäkään vastauksesta. Vastaajat eivät myöskään juurikaan tuoneet esille mielipiteitään hankkeen käytännön toteutuksen onnistumisesta tai kehittämiskohteista, mikä oli toiveena käytännön toteutukseen liittyen.

Voi olla monia tekijöitä, miksi vastausten pääpaino oli Lukemaan-hankkeen käytännön toteutuksessa ja vaikutukset jäivät pienemmälle osalle. Tutkittavien voi olla helpompi miettiä, mitä konkreettisia asioita on tehty, kuin pohtia, mihin ne ovat vaikuttaneet. Tällä voi selittyä myös se, että tutkittavat toivat esille vain vähän omia mielipiteitään. Voi olla myös vaikea erottaa, onko joku tietty asia hankkeen aikaansaama vai jostain muuta syystä johtuvaa. Voi olla, että hanke ei ole joidenkin tutkittavien kohdalla tuonut vaikutuksia omaan tai ryhmän toimintaan. Vastaukset olivat pääsääntöisesti lyhyehköjä. Asiaan voi vaikuttaa esimerkiksi kiire, se että vastaajalla ei ole sanottavaa aiheesta tai se, että hän ei ole osannut tunnistaa kaikkia teemaan liittyviä asioita. Emme siis voi tietää, onko tämä absoluuttinen totuus kaikesta hankkeen toteutukseen ja vaikutuksiin liittyvistä asioista näiden tutkittavien kohdalla. Nämä tutkimustuloksissa esille tulleet asiat olivat kuitenkin niitä, joita tutkittavani halusivat tuoda esille. Tutkittavien vastaukset vastaavat pääosin tutkimuskysymyksiin ja näihin vastauksiin olen perustanut johtopäätökseni.

Opinnäytetyötä tehdessä huomasin, että varhaiskasvatuksessa lukemisen vaikutuksia lapsiin ei ole tutkittu Suomessa kovinkaan paljoa. Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tietää, miten lukemiskulttuurin kehittäminen vaikuttaa lapsiin. Tutkimuksella voitaisiin selvittää, onko lukemisen lisäämisellä vaikutuksia lasten omaehtoiseen lukemiseen/kirjojen katseluun

tai muihin asioihin. Tässä tutkimuksessa keskityttiin kasvattajien kokemuksiin vaikutuksista, mutta vaikutukset lapsiin eivät tulleet esille. Upeaa olisi toki tietää, voidaanko varhaiskasvatuksessa lukemisen lisäämisellä ja monipuolistamisella vaikuttaa pidemmällä tähtäimellä esimerkiksi lapsen myöhempään oppimistuloksiin tai lukuinnostukseen.

Lukemaan-hankkeen tutkiminen oli oman mielenkiinnon vuoksi hyvin antoisaa. Olen lastenkirjojen suurkuluttaja ja kirjallisuuden käyttäminen työvälineenä on itselleni ominaista. Vaikka aiheen teoreettinen viitekehys oli itselle ennestään tuttua, sain kuitenkin paljon uusia ajatuksia koskien omaa ammatillista identiteettiä ja työtäni varhaiskasvatuksen opettajana. Lukemisen vaikutukset lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle aukenivat uudella tavalla, ja sain sekä teoriapohjasta että tutkimuksen tuloksista uusia konkreettisia vinkkejä, kuinka hyödyntää lukemista varhaiskasvatuksessa. Olen opinnäytetyön myötä oppinut yhä enemmän ottamaan kirjoja osaksi muuta toimintaa, esimerkiksi erilaisissa lasten mielenkiinnonkohteista syntyneissä projekteissa.

Korkeamäki (2011, s. 26) toteaa varhaiskasvatuksessa lukemisesta, että se on parhaimmillaan ”kuin matkakokemus, joka jaetaan toisten matkalla olleiden kanssa”. Samaa voisin sanoa opinnäytetyöprosessista. Vaikka itsekin olisin selvinnyt, on matka sujunut joutuisammin kun sen on saanut jakaa muiden kanssa ja ympärillä on ollut ihmisiä jotka ovat auttaneet töyssyissä eteenpäin.

## Lähteet

- Aerila, J.-A. & Kauppinen, M. (2019). *Sytytä lukukipinä: pedagogisia keinoja lukuinnon herättelyyn*. PS-kustannus.
- Dindar, K., Huttunen, K. & Koivula, M. (2020). Sosiaaliset taidot, tunteet ja ryhmässä toimiminen. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.), *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden kirja* (ss. 225–246). PS-kustannus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. (8. painos). Vastapaino.
- Forsell, T. (16.3.2021). Hyvinkääläiset päiväkodit heittivät jälleen lukuhaasteen lapsiperheille – "Lukeminen on ihana asia ja lapset saavat siitä irti todella paljon". *Aamuposti*. <https://www.aamuposti.fi/paikalliset/3990630>
- Hakulinen, T. & Mäkinen, A. (n.d.). *Lukeminen tukee vuorovaikutusta*. Lukukeskus ry. <https://luelapselle.fi/lukeminen-tukee-vuorovaikutusta/>
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. (2017). Havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (ss. 56–68). PS-kustannus.
- Heikka, J., Kettukangas, T., Fonsén, E. & Vlasov, J. (2018). Lapsen osallisuus ja varhaiskasvatuksen pedagoginen suunnittelu. Teoksessa J. Kangas, J. Vlasov, E. Fonsén & J. Heikka (toim.), *Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa 2 - Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen* (ss. 35–45). Suomen varhaiskasvatus ry. Kopio Niini Oy.
- Heikkilä-Haltonen, P. (2015). *Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen*. Atena Kustannus Oy.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. (2018). *Varhaiskasvatus: perusteita*. Books on Demand.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. (13., osin uudistettu painos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- ILT oppiminen. (n.d.). *Lukulumo – monikielinen kuvakirjapalvelu varhaiskasvatukseen*. *Tervetuloa kuvakirjojen satumaiseen maailmaan!* Haettu 14.4.2021 osoitteesta <https://www.iltoppiminen.fi/palvelumme/lukulumo/>
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus oy.

- Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. (2017). *Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80221>
- Karlsson, L. (2014). *Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin*. PS-kustannus.
- Kohtala, J. & Leino, A. (2018). *Lukemisen rooli varhaiskasvatuksessa* [opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018120420107>
- Korkeamäki, R-L. (2011). Kieli ja vuorovaikutus oppimisympäristöissä. Teoksessa M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki (toim.), *Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa* (ss. 42–53). Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Kunteko. (2019). *Lukemaan-hanke kasvattaa lasten lukuintoa*. Haettu 26.11.2020 osoitteesta <https://www.kunteko.fi/katso/1127>
- Lamminen, S. (2018). *Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa -vinkkivihko* [YAMK opinnäytetyön tuotos, Satakunnan ammattikorkeakoulu] <https://www.theseus.fi/handle/10024/143534>
- Leino, K., Nissinen, K., Puhakka, E. & Rautopuro, J. (2017). *Lukutaito luodaan yhdessä. Kansallinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016)*. Koulutuksen tutkimuslaitos. <https://iyx.jyu.fi/handle/123456789/56333>
- Lerikkanen, M-K. (2020). Kehittyvä luku- ja kirjoitustaito. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.), *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys* (ss. 183–202). PS-kustannus.
- Loukusa, S., Mäkinen, L. & Kotala, A. (2020). Kielen käyttötaidot. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.), *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys* (ss. 139-159). PS-kustannus.
- Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M. & Lehtinen, E. (2013). *Jänistarinat – ymmärtävän kuuntelemisen ohjelma varhaiskasvatukseen*. <https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2015/05/Mattinen-ym.pdf>
- Nurmilaakso, M. (2011). Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki (toim.), *Lapsi ja kieli: kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa* (ss. 31–41). Unigrafia Oy: Helsinki.
- Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>

- Pellinen, K-M. (2019). *”Koska lukeminen kannattaa aina”*: varhaiskasvattajien näkemyksiä lapsille ääneen lukemisesta [kandidaatintutkimus, Jyväskylän yliopisto].  
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202002062006>
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (ss. 145–156). Gaudeamus oy.
- Päivöke, K. (2015). *Lukemaan innostaminen varhaiskasvatuksessa* [opinnäytetyö, Laurea-ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015080713930>
- Raittila, R. & Siippainen, A. (2017). Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.), *Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (ss. 283–292). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V, Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 15:2019.  
<https://karvi.fi/publication/varhaiskasvatuksen-laatu-arjessa-varhaiskasvatussuunnitelmien-toteutuminen-paivakodeissa-ja-perhepaivahoidossa/>
- Silvennoinen, E. (n.d.). *Varhaiskasvatus voi sytyttää lukukipinän*. Lukukeskus ry. Haettu 3.11.2020 osoitteesta <https://luelapselle.fi/varhaiskasvatus-voi-sytyttaa-lukukipinan/>
- Suvanto, A. & Ukkola, S. (2020). Lastenkirjallisuus alle kouluikäisen lapsen kielenkehityksen tukena. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.), *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys* (ss. 271–289). PS-kustannus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (5., uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turja, L. (2017). Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (ss. 38–55). PS-kustannus.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>

Ukkola, A., Metsämuuronen, J. & Paananen, M. (2020). *Alkumittauksen syventäviä kysymyksiä*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

<https://karvi.fi/publication/alkumittauksen-syventavia-kysymyksia/>

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto. (2019). *OECD: Suomessa varhaiskasvatukseen osallistuminen edelleen kansainvälisesti vertaillen alhaista*. Haettu 9.11.2020 osoitteesta [https://www.vol.fi/uutiset/oecd-suomessa-varhaiskasvatukseen-](https://www.vol.fi/uutiset/oecd-suomessa-varhaiskasvatukseen-osallistuminen-edelleen-kansainvalisesti-vertaillen-alhaista/)

[osallistuminen-edelleen-kansainvalisesti-vertaillen-alhaista/](https://www.vol.fi/uutiset/oecd-suomessa-varhaiskasvatukseen-osallistuminen-edelleen-kansainvalisesti-vertaillen-alhaista/)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Villacís, I. & Ristikari, T. (2019). *Lukeminen on hyvinvoinnin kulmakivi*. Haettu 29.11.2020 osoitteesta <https://itla.fi/lukutaito-on-hyvinvoinnin-kulmakivi/>

Webropol. (2020). *Webropol-palvelu*. Haettu 26.11.2020 osoitteesta <https://webropol.fi/>

**Liite 1: Saatekirje**

Hei, olen sosionomiopiskelija Laura Sumuvirta ja opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä Lukemaan-hankkeen vaikutuksista ja käytännön toteutuksesta varhaiskasvatuksen henkilöstön näkökulmasta. Lukemaan-hanke oli käynnissä Hyvinkään varhaiskasvatuksessa 1.1.2019–30.6.2020 ja sen tavoitteita olivat varhaislukemisen lisääminen ja lukemisen hyödyntäminen monipuolisesti toimintaympäristöissä. Tavoitteena on selvittää kasvattajien näkemyksiä siitä, miten Lukemaan-hankkeen käytännön toteutus sujui ja mitä uutta hanke on päiväkotiyksiköihin tuonut. Tarkoitus on saada tietoa aiheesta kirjoitelmien avulla. Kirjoitelma on vapaamuotoinen ja – pituinen teksti jossa vastaaja kertoo oman kantansa annetusta aiheesta.

Kirjoitelmapyyntö on kohdennettu osalle Hyvinkään päiväkotien kasvattajista. Vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu nimettömästi. Päiväkotiyksiköiden nimiä ei tule esille. Lopullisessa tutkimusraportissa tulee kuitenkin esille sekä kaupungin, että hankkeen nimi. Vastatessasi kyselyyn hyväksyt, että lopulliset tutkimustulokset ovat yhdistettävissä Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatukseen. Käsittelen tutkimusaineistoa luottamuksellisesti ja tulokset esitellään valmiissa opinnäytetyössä niin, että vastaajien anonymiteetti säilyy. Valmis opinnäytetyö tulee Hyvinkään kaupungin käyttöön ja se julkaistaan Theseuksessa. Säilytän tutkimusaineistoa vuoden, jonka jälkeen hävitän sen.

Oman vastauksen voi halutessaan kirjoittaa myös osissa. Jos haluat palata omaan vastaukseeni myöhemmin, paina ”tallenna ja jatka”-painiketta ja ota talteen esille tuleva linkki.

Vastaathan viimeistään xx.xx. Kiitos vastauksista jo etukäteen!

Minuun voi tarvittaessa ottaa yhteyttä:

Laura Sumuvirta

Hämeen ammattikorkeakoulu

[laura.sumuvirta@gmail.com](mailto:laura.sumuvirta@gmail.com)



## **Liite 2: Kirjoitelmapyyntö**

Kirjoita vapaamuotoinen teksti, jossa käsittelet seuraavia teemoja:

### **1. Lukemaan-hankkeen käytännön toteutus**

-Pohdi, miten Lukemaan-hanketta käytännössä toteutettiin ja miten toteutus omasta mielestäsi sujui siinä ryhmässä/päiväkotiyksikössä, jossa työskentelet.

-Voit kertoa, mitä kaikkea hankkeeseen liittyen tehtiin siinä ryhmässä/päiväkotiyksikössä jossa työskentelet.

-Pohdi lisäksi, mikä hankkeen toteutuksessa mielestäsi onnistui ja mitä kehitettävää käytännön toteutuksessa oli.

### **2. Lukemaan-hankkeen vaikutukset toimintatapoihin**

-Kerro laajasti, mitä vaikutuksia Lukemaan-hankkeella on mielestäsi ollut omaan työskentelyysi sekä sen ryhmän/päiväkotiyksikön toimintaan ja työtapoihin, jossa työskentelet.

-Jos hankkeen myötä ei ole otettu uusia toimintatapoja käyttöön, kirjoita mitkä tekijät ovat mielestäsi vaikuttaneet asiaan.

-Voit käsitellä kirjoitelmassa Lukemaan-hankkeen vaikutuksia esimerkiksi seuraaviin teemoihin:

- lapsille lukemisen määrä
- lukemisen hyödyntäminen osana arjen tilanteita ja suunniteltua toimintaa
- lukemisen hyödyntäminen erilaisissa toimintaympäristöissä
- lukeminen ryhmän/yksikön tavoitteissa
- suhtautuminen/asenteet lukemiseen liittyen.